

INCIPIT OPVS RESTITVTIONVM VTILISSIMVM
A REVERENDO .IN CHRISTO PATRE FRATRE
FRANCISCO DE PLATEA BONONIENSE ORDINIS
MINORVM DIVINI QVE VERBI PREDICATORE
EXIMIO EDIT VM.

R

RESTITVTIO. Primo. Vt restitutio sit de
necessitate salutis. Rñdeo s'm Sco. in quarto
di. i. c. ar. ii. q. q. §. i. in principio q' sic: Quia si
cut auferre alienū ē peccatū mortale: & q'tra
preceptū diuinū negatiuū. s. Nō furtū facies
Ita & tenere alienū. Et ideo sicut necessariū
ē seruare precepta negatiua: Ita necessariū
ē nō tenere alienū inuito dño: & p' sequens
uel actū statim reddere: uel statim uelle reddere cū fuerit oportu-
nitas. Vnde ē restitutio necessaria: ut pars quedā satisfactio: nec
generaliter accipiēdo satisfactiōē nec specialiter. Generalit' enī
accepta reddit p' peccato equiuales ei in quē peccatur Non sic ista
restitutio: quia absq' oī redditiōe p' peccato posset reddi proximo
quod suū ē: sicut i' mutuis redditur creditori absq' omni satisfactiōe
ptinente ad recōciliationem peccatoris. Cōsimilit' nō est satisfactio
specialis quē ē tertia pars pñie: quia de congruo requirit' restitutio
aī oēm ptē pñie: sicut cessatio uoluntatis in actu p' facto a peccato
Sed satisfactio quē ē tertia pars pñie non requiritur ante alias duas
ptes pñie: imo sequit' cōtritiōē & cōfessionē ut iūctā a sacerdote
Restitutio enī nō iūngitur a sacerdote: sed a lege diuina: & ē sile
in aliis peccatis si teneretur. Adulteram restituere uiro suo: non ē
nisi cessare a peccato: uel a transgressiōe hui' precepti. Nō me-
aberis. Et illud precedit oēm partē pñie acceptē. & ideo sicut tenēs
adulteram nō ē capax penitētie sed irrisori: & ideo si talis ueniat ad
penitētiā: addit peccatum peccato. Ita & detinēs alienū uoluntate
& facto: dū talis nō ē capax alicui' ptis penitētie. Hec ip'e ad litterā
Concor. Landol. in quarto di. i. c. & Asten. in sum. li. c. ti. xxix. dicēs q'
restitutio ē de necessitate salutis: q'a ē actus iustitie comutatiue: Ad
obseruandū autē iustitiam omnes tenētur. ideo quilibet tenetur rei
ablate iuste ad restitutiōē. Vnde Aug. i' epistola ad Macedoniū.
& habetur. i. q. q. c. i. Non remittitur peccatū nisi restituatur abla-
tum. si restitui potest. Hec Aug. & si nō pōt restitui: debz redditio

fieri in equivalēti. si sit possibile extra. ne lite pendente. c. 2. Si uero
equivalens reddi nō possit: tenetur qui damnum intulit restituere qd
potest ad arbitrium bonorum uiroꝝ. Hec ille. Quid si precipitur a cō-
fessore ut statim restituat. Rndet Fran. de mar. in quarto. q. si non
facit mortaliter peccat: quia preceptum de nō retinendo rē alienaꝝ
obligat semper & ad semper.

i **A** Estitutio. Secundo scilicet quis teneat ad eam. Quero quis
teneatur ad restitutionem. Respōdeo secundum Sco. di. i. c.
& scdm Ric. ibidem q. dānificans tam pꝛincipalis q. fautor
tam bonorum anime quā corporis quā fortune & fame. Vnde primo
dicitur de dānificatib⁹ in bonis anime. Secundo de dānificatib⁹
i bonis corporis. Tertio de dānificatib⁹ i bonis fortune.

De restitutione dānificatiū i bonis aīe.

2 **L** Vid si aliquis retraxit aliquem a religionis ingressu. Rndet
Sco. in quarto. di. i. c. ar. 3. q. i. in prin. q. si abstraxit aliquem
iam obligatū ad religionē: Intelligo obligatione pꝛessionis:
tenetur ad restitutionē. s. agere q. ille redeat. S3 si aliquē dispositū
ad intrandū retraxit ne intraret: Quia interest inter habere & pꝛe-
esse: non tenetur ad tantam restitutionem religioni ad quantam si
fuiſſet in religionē sed tamē ad aliq. restitutionē: ut puta ad aliquā
inductionem alterius equivalētis ad ingressū istius religionis: Et
hoc intelligendum ē si aliquem retraxit intentione dānificandi reli-
gionem: Si autem intētiōne cōsulendi utilitati pꝛipie sine fraude: nō
tenetur religioni: sed in primo casu. Et scdo tenetur persone quā
retraxit ut in pꝛuasionibus & aliis bonis spiritualib⁹ & equipollētia
bonis illis in quibus illum retrahendo dānificauit Concor. Asten. in
sum. li. 5. ti. 29. Item Ric. in quarto. di. i. c. ar. 5. q. 4. dicens q. retrahēs
utilem personā religioni ab ingressu eiusdem itētiōne dānificandi
religione: teneat illi religioni ad interesse ad arbitriū bonorum uiroꝝ
Si autem hoc faciat nō propter hoc. sed ut cōsulat utilitati sue siue
temporali siue spirituali nō suggerens aliquod falsum nec i fraude
nō tenetur religioni ad aliquā restitutionē. sed persone cui⁹ pꝛfectū
spiritualem impediuit. tenetur in spiritualibus facere restitutōē
quam pōt. Fran. uero de mar. in q. dicit. Quid de illo qui impediuit
aliquem ab ingressu religionis. Rspōdet q. tenetur eum efficacit
inducere ad hoc ut melius a quo retraxit eum. Sed si quis exire fa-
ciat aliquam personam de religionē: uel impediat ingressum. dicit
q. debet se ipsum dare pro illo. uel procurare equivalentem: uel fa-
cere quod in se ē.

De his q. iduxerūt aliquos ad peccatum.

V Trum iducēs aliquem ad peccatum cōsulēdo: suadēdo: ro-
gando & cetera: teneatur ad restitutionem. Rspōd3 Sco.
ubi supra. ar. 3. q. i. q. sic modo sibi possibili. s. iducēdo eū ad
penitētiā efficaciter & ad actus uirtuosos. & si sola inductio non
sufficiat. quia facilius ē peruertere: quā cōuertere: tenetur & per se
orando: & per alioꝝ oꝛōres pꝛcuratas impetrare sibi quersionem &
p. alios pꝛuasores efficaces: dū tamē illis nō prodat peccatū occultū
alterius. Et per hoc patet quātum peccatum ē & periculum: alium
solicitare & iducere ad peccatum: quia pōt uix digne restituere: cuꝝ
uolūtatem iam allectam ad peccatum uix possit pꝛuasionib⁹ & aliis
mꝛtis uiis reducere ad uirtutem. Ratio huius satis patet: cū uirtutis
bona sint maxima s. m. Augu. primo retractationū. Plus dānificat
qui i istis dānificatib⁹ in quibuscūq. aliis. Et p. q. sequens p. 9. secūduꝝ
iustitiam tenetur ad restitutionē pꝛimo quātū sibi possibile ē: Idē
Asten. li. 5. ti. 29. Qui querit. Vt dānificas aliquē i bonis aīe teneat
ad restitutionē. Et rndet q. sic multo magis quā dānificas in bonis
corporis: quia bona aīe sunt multo meliora aliis. Vnde. 6. q. i. c. Sunt
plurimi. dicitur. Multum dāna moꝝ distant a damnis reꝝ tꝛālium.
Cum ista sint extra nos: illa uero in nobis sint. Nullus at dānificare
alium potest in bonis anime nisi dispositiue. s. eum inclinādo uerbo
uel exemplo ad peccandum. Et ideo talis tenetur ad restitutionē
scilicet eum disponēdo pꝛut pōt ad bonū. bono uerbo & exemplo p.
eo orando uel orationes pro eo impetrando. Idem Ric. in quarto
di. i. c. ar. 5. q. 2.

Quid de illo qui attētat pudiciā. i. castitatē mulieris: interpellādo
eam de luxuria: & ei pꝛsuadens blando s. mone pollicēdo ei maria
& montes. Rndet Io. de pla. insti. de iniuriis. §. Iniuria uer. siue. Cui⁹
q. tenetur ei actione iniuriarū: & uiro eius: q. eius pudiciā corrūpe-
tāt. Similiter iſectās mulierem & p. eam uadens: quocūq. uadat
tenetur ei iniuriarū: quia pꝛpter assiduam eius frequētiā & iſecta-
tionem infert mulieri multam iſamiam: ut dicto §. Iniuria. Et ē text⁹
i. l. Item apud labeonem. §. Appellare. & §. Aliud. Secus si nō frequēt
iſectetur: sed aliquādo gratia solacii & ludi honesti. Et hoc uerum
quādo iſterpellat de luxuria mulierem honestam. Sec⁹ si ueste me-
retricali esset induta: quia tūc eam appellās & iſectans nō tenetur
iniuriarum. dicta. l. Itē apud Labeonē. §. Si quis uirginē. ff. d. iniuriis.
Quid de illo qui uituperauit aliquem iniuste. Rspōdet Asten. ubi
supra s. m. Tho. q. sicut dignitatem pꝛsone eius i opōne hominum
maculauit p. illationē q. tumēlie: sic repet eū p. exhibitōē reuerētie.

6 Vtrum seducens uel defloras uirginē teneatur ad restitutionē eaz ducendo dotando. Rndet Hosti. i. sum. in ti de mrimonio: Rubrica qualiter cōtrahitur uer. Hec i iudicio q̄ ubi causa decipiēdi & tātū carnalem copulam extorquēdi q̄ sensit aliquis in aliquā. si deceptor uult ueram agere penitētiā necesse habet illā sine fictione aliqua ducere i uxorem: uel si hoc nō pōt facere debet ei dare uiz queiētē uel aliter satisfacere s̄m Ray. i. c. i. & 2. de adul. 26. q. 2. Tria Cōcor. Alexander de ales in secūdo tractatu d' stupro. Cōcor. Ric. i. quarto di. i. c. ar. 5. q. 2. Concordat Io. de pla. Institutis de publicis iudi. 5. Ite lex iulia dicēs qualiter puniat stupr. de iure canoico dicit. q̄ mlier nō punitur: sed stuprās uirginem cogit eam dotare: & in uxore recipere: si ipsa & pater eius uelit. Alias si nolint: cogit solū eā dotare iuxta ipsius stupratoris facultatem & puelle dignitatem: & habita cōsideratione quantū plus ratione deflorationis datura ē altri uiro: aut si stuprator noluit eam recipere i uxorem: tūc uerberibus castigatus a iudice prout ei uisum fuerit: ac etiā excoicatus detrudatur i monasteriū actus penitentiā. Hec omnia habentur .c. i. & 2. de adulte. Et nota q̄ licet hec sit pena legis ueteris: tamē scdm Sco. quādo lex humana cōcordat cū lege ueteri ē seruāda. Hec dicit in quarto di. i. c.

7 Vtz cōfessor qui de facto absoluit aliquem quē de iure absoluere n̄ poterat: teneatur ei ad restitutionē. s. notificādo q̄ eū absoluere nō potuit. Rndz Guil. q̄ sic & peccat mortaliter s̄m Ric. in quo di. 28. articulo. 2. q. 5.

8 Vtz dānificans aliquē in bonis anime uel corporis ex fraudulento cōsilio teneatur ad restitutionē Rndet Ric in primo di. i. c. ar. 5. q. 2 q̄ sic. Et dicit q̄ appellatione fraudulēti cōsiliū q̄tinet malū cōsiliū datum ex ignorantia: quis bonū cōsiliū dare crederet: si hō debitam diligētiam non adhibuit ad sciendum quia negligentia grassa ppe dolum est di. i. c. Sepe.

9 Quid de clerico qui tenetur ad officiū & ex negligentia uel lasciuiā illud pretermittit. an teneat ad restitutionē. i. ut redicere teneatur: cū dānificauerit se i bonis anime. Asten. li. 6. ti. 2i. dicit s̄m Hēricū q̄ si aliquis dimittat aliq̄ borā ex idustria sine necessitate: mortalit̄ peccat. secus si ex obliuione. Quādo tamē illā negligentiam recolit tenetur supplere uel illud qd̄ obmisit uel equalēs. Sed primū credo melius Inno. uero in. c. i. de celebratione missaz dicit. Videt q̄busdā q̄ siue ex necessitate siue ex uolūtate: Petiā ex negligētia accurata pretermittat clericus officiū ad qd̄ tenebat: nō q̄ ulterius peccet si officia omissa nō redicit: sed penitentia est ei indicenda de peccato

omissionis. Tamē satis ē cōueniēs q̄ sacerdos i eorū pñiam iponat: in quo deliqd̄ scz in dicendo eadem officia que omisit. sed si in hoc nō crederet ei p̄ficere mutabit ei in aliā pñia. Idē dicit Hostien. Nisi eēt tāta multitudo officii reficiēdi q̄ quasi esset impossibile reficere d' re. iu. i. possibiliū d' pactis. c. si.

Quid de illo qui fecit pñiam sibi iniunctā in peccato mortali uel ieiunauit in peccato mortali uel pretermisit ieiunium uel pretermisit audire missā uel fregit quadragesimā: an teneatur ad restitutionē reficiendo omnia ista: Et an sit sibi iniungendū p penitentia q̄ reficiat. Respondet Ric in primo sui quolibz. q. 20. q̄ nō. Concor. Sco. in quo di. i. c. tractans d' pñia. i. de satisfactiōe facta i peccato mortali. Et dicit q̄ nō pōt satisfactiō exterior fieri de uno peccato ita q̄ remaneat ille satisfaciēs in alio peccato. Et probatur q̄ placeret deo: & tamē esset inimicus. Et quo ad hoc oportet satisfactiōes eē cōiunctas i uolūtate saltem habitualiter: nō i effectu nec in uolūtate tunc actuali. Sed ista sentētia uidetur nimis dura cōtra peccatores: & occasio maioris obstatiōis. Si enī uere iste hodie peitēs & humiliter recipiens satisfactiōem: puta ieiuniū trium diez: cras recidiuet i peccatum mortale & de illo nō penitēs s̄a die ieiunat q̄ sibi impositum ē. Si dicas q̄ ieiuniū istud s̄a diei nō ē aliqua satisfactiō exterior magna ē occasio inducendi hunc iam lapsū ut s̄a die nō ieiunet. Et p̄ q̄sequēs ad nouū peccatū mortale: quia trāsgrediēdo pñiam a sacerdote receptā uidetur peccare mortaliter: cum sit transgressio precepti ecclesie & uicarii dei in isto actu. Ex hoc posset formari talis ratio si p̄ lapsum & ante pñiam nouā nō exequitur pñiam pristina sibi impositā: peccat mortalit̄ nouo peccato Igitur si exequitur bene facit: quia facit actum obie. sed non facit actum obie. nisi in q̄tum illud impositū ē sibi ut pars satisfactiōis Ergo dico sine p̄iudicio q̄ qui semel uere penitet & recipit pñiam uel satisfactiōem q̄ dignā sibi impositam ab ecclia. clauē non errante q̄tūcūq̄ postea recidiuet uūquā tenebitur nisi ad illā unicā satisfactiōem implendā & si eam impleat i caritate melius ē: quia nō tātū soluit penā sed meretur Sed si impleat eā uolūtarie extra caritatē soluit penā: sed nō meretur gratiā. si autē ipsa a deo exigatur extra caritatē soluit quidē penam licet ip̄e nō soluatur. Et in primo qd̄ ē satisfactiō simpliciter: quia recōciliās & placās. In s̄o autē ē satisfactiō quia uolūtaria redditio s̄z nō simpliciter: quia nec recōcilians nec placans. In tertio ē satisfactiō ultra q̄ nō exigetur ulterior pena Ex s̄o mēbro sequitur q̄ si magnā partē satisfactiōis impositę expleuit in peccato mortali: & post itez peitēt d' peccato: n̄ ē iterato

io

Nō de pñia in p̄to mortali facta.

de absolutione

imponenda satisfactio pro primo peccato de quo satisfecit licet extra caritatem. sed tantum de nouis peccatis que fuerunt causa satisfactio fuerit mortua. Et si arguas fuit mortua: ergo non fuit satisfactio non sequitur nisi in tantum quod non est satisfactio reconciliatio & placatio in amicitia. Et si arguas igitur non est satisfactio non sequitur quia sufficit deo quod aliquis uoluntarie soluat penam debitam ad punitionem peccati commissi quia sufficit quod multo magis uidetur satisfactio: quod patet in actibus humanis. Si enim alicui offense in regem correspondeat precise secundum legem abscisio manus: & isti erunt iusto abscidatur manus satis patitur & regi satisfecit sufficiens quia secundum iustitiam non debet ab eo exigere ulteriorem penam: & tamen non recipit eum in gratiam & amicitiam. Multo magis posset sufficere per punitionem culpe: si aliquis debitam sibi penam infligeret: licet non ad gratiam uel amicitiam iudicis offensus.

Ex tertio membro posset dici quod si talis propter nouum peccatum in quo recipi diuinitas daretur ante quam tota penam sibi impositam propleuisset puniretur in inferno temporalis pena correspondente illi quam non fuit hic soluta post aliquod tempus non puniretur aliqua pena pro illis peccatis pro quibus fuit ista pena imposita sicut & de ueniali: quia moriens in peccato mortali simul cum ueniali non puniretur eternaliter per ueniali ut dicitur inferius: & eodem modo in proposito ex quo enim secundum plenam iustitiam punitionem semel est imposita pena temporis isti de peccato de quo penituit ueremur: isti per istum peccatum debetur nisi pena temporalis & ista soluta nulla. sed debetur.

- ii Quid de sacerdote. Vt sacerdos qui promisit dicere. 30. missas dictas siue appellatas beati Gregorii decem personis separatim: satisfaciatur dicendo solus. 30. an uero teneatur dicere per quolibet istorum decem quibus promisit dicere. 30. & si dicat solus. 30. oibus decem teneatur ad restitutionem & satisfactionem & supplementum aliarum omnium quasi dānificas in bonis anime istos quibus promisit per mortuos eorum dominus. Bona in quo dicitur. 5. ar. 4. q. 3. dicit hanc questionem. querens cui magis profunt suffragia: an ei qui magis meruit: an ei per quo specialiter fiunt. Et respondet quod aliquorum opinio fuit ut prepositiui quod suffragia ecclesie siue specialiter siue generaliter facta: magis profunt ei qui magis meruit. Et ponunt exemplum sicut si candela accendatur coram diuine non tantum prebet sibi lumen: sed etiam aliis: & eis qui melius uident maius lumen prebet: exemplum etiam ponunt in lectione que tantum ualeat si legatur omnibus in coram quantum si in speciali: & plus ualeat assistenti qui melius intelligit etiam si per alio legatur specialiter qui minus intelligit. Si ergo ita est in lumine creato multo magis in sacro: etiam si ita est in lectione quomodo non in oratione: absque dubio ita dicunt. Et si obiciatur coram mos ecclesie

respondet quod hoc quod specialiter ecclesia magis facit pro aliquo: non est propter quod hoc magis illi profunt sed quia libentius facit homo pro eo quem diligit specialius: & magis aiatur ad faciendum. Vnde si istud esset notum simplicibus non ita libenter facerent suffragia. Sed istud non credo quia sicut dicit Aug. de cura. per mortuis agenda quod sepultura ualeat in loco sancto propter orationem sanctorum qui orant pro eo ad cuius tumulum memoratur amplius suffragia sunt ad soluendum penam suam reatum sed plus est satisfacere per debito multorum quam unius & facilius satisficit per debito unius. ergo pluribus indigent suffragiis duo quam unus solus. Si ergo diuiduntur inter eos uterque habet minus. ergo non uidetur quod equaliter se extendant ad omnes. Et ideo dicendum quod illud non est simile: quia ibi lumen totam speciem rei in se defert ad oculum: & sicut lectio tota similitudinem uocis: sed non sic est in solutione sicut in aspectu & consideratione: quauis enim duo creditores equaliter possint & simul uidere unum auxilium: non tamen possunt equaliter solui duobus: sic intelligendum est in proposito quod per suffragia fit. Vnde refert. Vtrum fiat per pluribus an per uno: & ideo distinguendum est hic quod suffragia ecclesie aut fiunt in coram aut in speciali: si in comuni profunt ei magis qui magis meruit & predestat aliis conditionibus. per quod non tantum dignitas: sed etiam necessitas consideratur. & sic probant prime rationes. Si autem fiant in speciali ei magis profunt per quo fiunt: & sic probant omnes rationes sequentes. Concor. Ric. in quo eadem dicitur. 5. ar. 4. q. 3. qui dicit. Vtrum suffragia facta per pluribus tantum profunt cuilibet quantum si fierent per illo solo. Et respondens ad istam questionem dixit Prepositiuus & sui sequaces quod suffragia facta per pluribus tantum profunt cuilibet quantum si fierent per illo solo: nisi quod sibi maior reuerentia fieret: sicut accensa candela per pluribus & lectio lecta per pluribus: tantum quolibet iuuat quantum eum iuuarent: si per illo solo candela accenderetur uel lectio legeretur. Sicut enim spiritus existens in qualibet parte sui loci cuilibet tamen presens est totus sic spirituale bonum pluribus coicatum a quolibet totum habetur. alias enim recipienti multos ad participationem bonorum suorum: sua bona opera essent minus utilia. quod falsum est: cum talis receptio operum sit caritatis. Alii dicunt contrarium quia si ita esset: ut dicit opinio predicta: ille qui per uno defuncto tenetur dicere unam missam & unam pro alio si diceret unam pro illis duobus cuilibet solueret illud ad quod sibi tenetur Preterea bonum finitum quod sufficeret ad plenariam liberationem unius anime de purgatorio sufficeret ad purgationem omnium aliarum ad equalem penam obligatarum. Preterea consuetudo ecclesie esset inutilis que suffragia aliquando facit per specialibus personis. que omnia falsa sunt. Item per hac opinione facit. 17. propositio de causis. omnis uirtus unita plus

distinatio suffragiorum ecclesie

ē q̄ multiplicata. i. uehemētioris uirtutis ut patet in comēto. Ergo
 suffragiū coicatum pluribus: mīoris ē uirtutis respectu cuiuslibet q̄
 si ad unum solum esset unitum. Tenēdo ergo hanc opinionē quam
 tenz ipe Ric. nō obstat si dicas. q̄ cū plura fiunt suffragia p̄diuitib⁹
 q̄ p̄ pauperibus melioris conditionis essent diuites q̄ paupes contra
 illud. Math. 5. Beati pauperes spiritu & c. Quia r̄ndet idem Ric. q̄
 suffragia p̄sunt defunctis & per uiam satisfactionis & cōsolationis:
 eo q̄ per caritatem cōm quilibet de bono alterius cōsolat̄. Primo
 modo suffragia facta specialiter pro uno tantū magis p̄sunt illi q̄
 aliis. imo aliis n̄ p̄sunt d̄ lege cōi. Scd̄o mō ad huc magis p̄sunt illi
 quam aliis si caritatem habent equalem: quia ceteris paribus magis
 gaudet quilibet de bono suo q̄ alterius tamē alius pōt tātā caritatē
 habere q̄ plus cōsolatur de suffragio q̄ sit pro alio quā ille pro quo
 fit. Quod ergo arguis q̄ melioris q̄ditionis essent diuites q̄ paupes
 cum plura suffragia fiāt pro eis. Dico q̄ nō ē icōueniens pauperes
 simpliciter esse melioris cōditionis quā diuites: quāuis diuites i hoc
 melioris conditionis sint iuxta illud p̄uerbioꝝ. 13. Redēptio aīe uiri
 diuitie sue. Quis s̄m glo. ibi p̄ diuitias bona opera itelligātur: Item
 nō obstat dictum Iero. de cōsecra. di. 5. c. Non mediocriter ubi dicit̄
 q̄ cum p̄ centū aīabus sp̄almus uel missa dicitur nil minus q̄ si pro
 uno quolibet ipsoꝝ diceretur accipitur. quia R̄ndet Ric. dicens q̄
 uerbū Iero. debet intelligi de ualore per uiam cōsolationis ut dicunt
 quidaz. Sed tamē ad huc nō uidetur ueꝝ quia plus gaudet q̄libet de
 bono pro prio q̄ alioꝝ. Dicit ergo q̄ referēdo alioꝝ opinionem ibi
 loquitur Iero. Itē non obstat q̄ bona glorie plurib⁹ coicata nō mi-
 nuūtur singulis. ergo a simili nec bona gratie. Suffragia autē bona
 gratie sunt. ergo quia r̄ndit idem Ric. q̄ nō ē. quia gloria respicit
 omnibus unū bonū cōe & p̄ns: sed suffragium gratie respicit reatū
 pene in singulis diuersum. Ad exēpla autē q̄ p̄ prima opinione ad-
 ducebātur. R̄ndit q̄ nō ualent: quia lumē cadele & uox doctoris se
 coicant per nature necessitatē: sed suffragia coicātur p̄ suffragantis
 itētionē. Ad illud ēt qd̄ tactū fuit iqōne. s. q̄ recipiēti multos ad p̄-
 ticipationē bonoꝝ suoꝝ: sua bona opera minus essent utilia dicēdū
 q̄ nō sequitur: quia plus confert sibi illud opus caritatis in bona sua
 coicando q̄ sibi detrahatur ēt quo ad pene sue remissionē de fructu
 bonoꝝ suoꝝ coicatoꝝ & bona etiā sic coicata faciēti ea i nullo sunt
 minus utilia sed magis quo ad augmētum p̄mii in uita eterna. hec
 Ric. nō obstat s̄m Bona. q̄ oblatio precii in cruce equaliter profit
 ac si esset oblata cuilibet per se: & tantum prodest cuilib⁹ quantum
 meruit. ergo oblatio sacrificii in altari pari rōe. cuꝝ sit illi⁹ oblatōis

memoriale. quia r̄ndet idem Bona. q̄ quis idem sit nō tamē utro-
 biq̄ uniformiter operatur. Nam in cruce effusum fuit precium in
 omnimoda plenitudine sed in altari habet effectum determinatum
 cum quotidie assumatur & p̄pter hoc prima oblatio. s. in cruce nō
 iteratur sed s̄a iteratur: & ideo illa non ualet ratio: quia procedit ac
 si esset equalis effectus: & itē illa p̄ omnibus ē oblata. hec autē spe-
 cialiter pōt fieri: Nec obstat illud Iero. q̄ cū p̄ centū aīab⁹ psalm⁹
 uel missa dicitur nil minus q̄ si pro uno quolibet diceretur accipitur
 dicendū enī q̄ Iero. sicut patet ex adductis loquitur q̄ tū ad meritū
 facientis: nō quātum ad utilitatē eius pro quo fit. hec Bona. Concor.
 Tho. in quarto di. 4. 5. licet Archi. aliter dicat in dicto. c. Mediocrit̄
 in glosa.

Quid de dominis tēporalibus qui dānādis ultimo supplio denegant
 sacramentū p̄nīe: & eos sine confessione occidi faciunt. R̄spondeo.
 precipitur eis ne hoc faciant: sed petētib⁹ permittant confiteri &
 precipitur ordinariis ut eos moneant & si necesse fuerit ecclesiastica
 censura cōpellere nō omittat. alia at̄ restitutio hic fieri nō potest:
 nisi q̄ erit aīa taliū dñoꝝ p̄ aīa talit̄ occisoꝝ. sine p̄nīa. ut in. c. i. de
 peni. & remis. i. clemētinis.

De restitutione dānificatiū i bonis corporis.

Vero ad quod teneatur dānificās aliquē i bonis corporis
 Respondet Sco. in. 4. di. 15. q̄ aut intulit ultimum dānū
 scz mortē: aut damnū aliquod citra ultimū. i. citra mortē
 & illud ē duplex. s. remediabile & irremediabile. exēplū
 homicidiū ē irremediabile & mutilatio. quia impedit ex toto actū
 humanū qui cōpetit homini s̄m illud mēbrum: puta abscidit manū
 dextram. Remediabile siue curabile ut uulneratio uel alia lesio cu-
 rabilis. Si i mutilatione: hoc dupliciter ul̄ quia enormis que ex toto
 impedit aliquē actum humanū qui cōpetit homini s̄m istam pteꝝ
 āputatā ut in āputatione manus dextre uel nō enormis. i. nō ipe-
 diens actum humanū: ut est āputatio digiti uel partis eius. Pro prio
 dāno. s. uite ablatione regulariter i multis cōitatibus statuta est lex
 talionis scz ut homicida moriatur & rōnabiliter quia hoc nō solum
 cōpetit legi Moyſi sed ēt naturali ratōni & approbatū & q̄firmatū
 in lege euāgelica Math. 26. Omnis qui gladio occidit. gladio pibit &
 p̄ q̄sequēs ubicūq̄ lex talis de uita p̄ uita reddēda. ē statuta iuste. de
 hoc Rodo. ut dicit Asten. in sum. li. i. ti. 33. q̄. quarta in prin. de hoc ēt
 in sum. cōfessoꝝ li. 2. ti. 6. q̄. tertia debet homo patient̄ soluere istam
 penam: q̄ si aliter nō sit sibi statuta. nullus debet sibi inferre mortē

ieronimus

12

13

quia nemo est dominus et unus
sui membris.

Nota et tene mentem

optima punitio legis
huius

Exo. 21

quia nullus debet esse homicida sui sine speciali precepto dei: sed expedit sibi quod exponat uitam suam in omni causa iusta: utpote contra inimicos ecclesie & pro restitutione facienda illi cuius uitam abstulit: quod si tanta restitutione nolit facere: non potest omnino esse immunis sine restitutione. Sicut quidam fatui absoluunt homicidas non eis ostendentes restitutionem necessario incubentem: qui facilius possit pertransire homicida quam ut ita dicam homicida & canicida. quia si occidisset bouem proximi sui uel canem non absolueretur sine restitutione. Tenetur ergo ad restitutionem specialem faciendam equiualem uite quam abstulit sicut potest esse equiualemtia in talibus nec hoc solum: sed si interfectus sustentabat aliquos. scilicet patrem & matrem uel propinquos tenetur interfectus omnibus illis ad tantam restitutionem quantum illis abstulit per interfectionem illius persone & quia uix posset aliquis digne recompensare per actiones illud quod abstulit homicida expediret simpliciter anime talis quod solueret per passionem uoluntarias uel pacietur susceptas ut scilicet occidatur per homicidium & ideo optime a coitatus prouisum est ut occidens occidatur. Idem Rodol. ut dicit Asten. in sum. li. i. ti. 33. q. quarta in prin. & de hoc est in sum. co. li. 2. ti. 63. q. tertia. In alia uero damnificatione in corpore. scilicet in mutilatione enormi uel non enormi contra non est statuta in ecclesia restitutio nisi pecuniaria & illa debet correspondere non solum damno quod incurrit quis per mutilationem per toto tempore futuro quo usus esset quod membro isto absciso: sed et expensas expensas in curatione. extra de iniur. & dam. da. c. i. & sumitur exo. c. 21. ubi dicitur. Si percusserit alter proximum suum: & ille mortuus non fuerit sed iacuerit in lecto qui percusserit operas eius & expensas in medicos restituat ultra placationem ipsius legis que requireret et si non esset talis mutilatio. Item debet correspondere restitutio consolationi ipsius afflicti: quia perpetua est sibi desolatio de tali mutilatione. Plus enim est ponderanda mutilatio pauperis quam diuitis: quia magis indigebat parte abscisa ad uictum necessarium acquirendum: quia plus fuisset usus parte illa ad sibi necessaria procuranda. licet ex alia parte sit aliqua conditio preponderans scilicet dignitas persone: sed hoc parum est respectu prime conditionis. Concor. Lan. in quarto di. 15. qui dicit: quod damnificans aliquem in membro corporis: puta mutilando tenetur ad restitutionem pro cura medici persoluenta prout assequendo quo caret propter membrum mutilatum toto tempore uite sue: ut in. c. i. de iniur. & da. da. & ff. ad. l. acquileam. l. qua actione. Item tenetur ad consolationem afflicti. & quod humiliet se sibi. uide etiam de hoc Asten. in sum. li. 5. ti. 29. qui allegat dictum Sco. Item dicit Speculator in ti. de iniur. & dam. dato. §. sequitur uer. sed nunquid dices. Sed nunquid pro libero homine occiso potest agi acquale.

Rudeo sic: & cum liberum corpus non recipiat estimationem ut ff. si qua pau. fe. di. l. 10. agatur ad mercedes medicorum & alias expensas factas in curationem. Veniet et estimatio operarum quibus pro occisi caruit & cariturus est aut estimatio libertatis uel cicatricum uel membrorum eius. ff. de iniur. l. Ex hac lege. & ff. de his qui deicerit l. effuderit l. si. Concor. Ric. in quo di. 15.

Quid si statim obiit nec aliquae ipse in medicis facte sunt. Rndet idem Speculator ubi supra. quod tunc estimabuntur ope quibus pro occisi cariturus: uel si pater occisus est: estimabitur heres operas illas quas amisit & habere potuit tempore uite sue: puta quia erat cerdo peliparius uel mercator uel aduocatus.

Quid si nullam habuit artem: dicit idem ubi supra: quod estimabitur interee ut ar. ff. de libe. ca. l. si. & ar. ff. de usu. Arboribus. §. de illo.

Sed usque ad quod tempus estimabuntur ope quibus cariturus est. Rndit idem quod usque ad tempus quo uerisimile est illum occisum uiuere potuisse iuxta estimationem legis. ff. ad. l. fall. l. hereditatum computationem. ff. de transact. l. Cum hi.

Sed quid si quis occiderit in necessitate inuitabili. i. gratia sue defensionis mortem aliter euitare non ualens suum occidit uel mutilat inuasorem. Rndz sic textus dicit in clem. i. de homicidio: quod nulla pena incurrit nec irregularitas: & dicit ibi glossa ut quia sic artatus erat quod fugere non poterat: nec se clamore uel aliter iuuare: nam defensio siue propulsio iniurie est de iure naturali. ut instituitur de iure naturali gentium & ciuiliu. §. Ius autem gentium: dummodo fiat cum moderamine inculpate tutelae: quod moderamen consistit circa tria uidelicet. In factorum qualitate. in temporis congruitate. & in necessitatis euitabilitate. Item glossa in l. i. c. Vñ ui. Prius ergo in factorum qualitate debet esse paritas ut equa lance & equo modo & actu congruenti resistatur. Vñ offensio sine armis non potest cum armis offendere nisi aliud suadeat uirium in equalitas. Vnde si pugnus unius plus potest quam ensis alterius: licitum est ense percutere: ut ibi uult glossa. ff. de penis: quia defectum uirium potest supplere cum iuuamine armorum. presumitur enim iuuenis potentior siue adolescens ad labores corporis supportandos: & sanus potentior in firmo. l. aut datum. §. quicumque. Et ibi loquitur glossa. ff. de penis & de renunciatione. c. i. & C. de medicantibus & ualidis. l. 29. li. xi. & ibi glossa. ff. de penis & de renunciatione. c. i. & sanus potentior infirmo. C. de men. uali. li. i. l. xi. Quid si quis insultauit me cum baculo & ego eum peremi cum gladio: an puniar. Bal. decidit per theoricam glossa dicta. l. i. C. unde ui. quod aut insultatus poterat se aliter defendere & punitur: aut non poterat. & tunc non punitur. Et eodem modo dicit

tria considerant in moderamine

de eo qui insultauit me sine aliquo genere armorum uolens mihi dare
maxillatam manu uacua. Ego ne hoc accideret: cum non debeam expec
tare me prius percuti. ut dicit glo. in dicta. l. i. eu. 3. gladio pemi: nam si
poteram me aliter defendere tunc punior: quia non seruauim modum
defensionis: sed fuit excessus nimis ultra terminos defensionis et uin
dictam assumpsi. Si autem constet quod aliter euadere non poteram quin cum
uituperio percuterer: & tunc non punior. Nam si hoc licet propter res
defendendas ut dicta. l. i. multo fortius propter personam & corpus nostrum
quod est dignius ut. l. In seruorum. §. si. ff. de penis. In dubio autem. Vtrum
potuerim me aliter defendere. presumitur quod sic inter pares: iecus
inter impares propter inequalitatem uirium: ut dictum est. Vnde multe
circumstantie ponderande sunt: ut aliter notatur in dicta. l. C. de sic
cariis. Sed quero an quis teneatur aufugere. Respondit quod sic cum sibi
non nocet & alteri predest. l. 2. §. Item uariis. ff. de aqua plu. arcenda
Fallit ubi infertur uolentia circa res ad earum occupationem uel de
structionem. quia fuga traheret secum periculum circa res. l. 3. §. si quis
aut. ff. de ui. & ui. arma. & l. i. C. quando liceat sine iudice uindi. Secundo
fallit ubi infertur uolentia circa personas: & fuga esset periculum
allatura. puta quia inimicus est sibi ad spatulas & uertendo tergum ad
fugam posset de facili uulnerari. ff. ad. l. acquile. l. Scientia. §. qui cum
aliter. Tertio fallit quando fuga importat periculum honoris quia honor est
omni lucro preferendus. l. Iulianus & in glo. Si quis omnia causa. testi.
Dixi 2o quod moderamen consistit in temporis congruitate: non dum incontinenter
flagrante adhuc maleficio uolentie: uasor repelli. l. 3. §. Cum igitur
ff. de ui. & ui. ar. & hoc est uerum de uolentia illata persone in qua uidetur
fieri ad defensionem: ne iterato percuciat si fiat incontinenter. l. si ex
plagis. §. tabernarius ad. l. acquile. & c. olim de resti. spoli. Si autem fiat
rixa separata & sic non incontinenter. tunc uidetur fieri ad uindictam. id
non licet ut notat glo. in uerbo repellere in. c. significasti de homicidio
Si tamen percussus insequatur percussorem fugientem: & eum percutiat
mitius punietur scilicet tamquam culpabilis: non tamquam dolosus. quia difficilimum est
iustum obtinere dolorem. l. Si adulterium. §. imperator. ff. de adulter.
Sed quero cum non debeam expectare me percuti: cum nullo remedio
tollatur illata percussio: ut notat in. l. Si quis provocatus. C. de appella.
& l. in bello. §. fieri. ff. de capti. An debeam expectare aliquem actum
fieri ab offendente. glo. dicit quod sic in dicta. l. Vt armis insultari cla
more & minis terreri. Nam omnia ista preuenire non possum: quia
inceptor rixe est ille qui potest impune offendere. l. Si Ex plagis. §. taberna
rius. ff. ad. l. acquile. An autem nunc sint sufficientes aliter sufficientes metus
terror glo. tangit in. l. Metus ff. ex quibus ca. maio. et i. q. 5. c. i. et

*Violentia rerum: violentia
personarum: & periculo honoris
non tenet aliquis aufugere*

*de honore
2^m*

de dolore

Bar. in. l. Metus. C. eo. dicit quod si est homo qui consuevit exequi facto
aliter non ut sic ex personis hominum facta pensemus. l. i. C. Si quis
imperator male Bal. dicit quod uerbis contra uerba est resistendum: non ad
manus & ferrum ueniendum Ad quod facit quod notat Speculator in
ti. de accusa. §. iste uer. Quid si uocaui te latrone? & hoc nisi mora
esset periculum allatura: ut quia forte minator expectabat socios ue
niētes quibus resistere non potuisset. quia tunc licet ante tempus
occurrere. l. i. C. quando li. sine iudice uindi. & ce. Dixi tertio quod mode
ramen consistit circa necessitatis euitabilitatem: nam moderate & adde
fensionem dicitur fieri quod ex necessitate fit: ut dicta. l. Scientiam. §.
quia cum aliter. ff. ad. l. acquile. nec curamus equalitatem ubi non
possumus euitare necessitatem. Nam necessitas facit delictum probabile
& excusabile quod aliter non esset. ff. de manu. testa. l. qui potuerunt
cessante enim necessitate: dicitur potius offensio uel uindicta quam
defensio. ut inuit glo. in dicta. l. 2. C. unde ui. In dubio autem an quis
intelligatur percutere ad defensionem uel uindictam. dicit Bal. in dicto
§. tabernarius: quod scilicet dum es in actu percutiendi. percutio te prius &
tunc est ad defensionem. Secus si percucio etiam in continenti postquam me
percussisti. quia tunc dicitur ad uindictam: nisi facere ne iterato per
cuteres. Si uero non apparet que percussio precesserit in dubio. preui
culpa eius qui provocauit. l. i. Prouocauit. §. cum Arietes. ff. si quadru
pau. si. di. Et ibi dicit Bal. quod insultatus in dubio presumitur fecisse ad
sui defensionem: pro quo uide glo. in. c. significasti. 2. de homicidio &
p. Inno. in. c. si uero de sententiis excoicationis Et adde quod ubi est licita
offensio est illicita defensio sed debet equo animo tollerare. ut in glo.
tenet in. l. ut uim. ff. de iure iurā. & hoc est clarum ubi infertur a publica
persona. ut a iudice uel executore iustitie suum officium exercente
l. Qui restituere. ff. de rei uen. & l. Si quis missus. ff. ne ius fiat ei & l.
Non uidetur. §. qui iussu: & in glo. ff. de re. iuris & ideo licite captum
a familia potestatis recalcitratem & resistētem licet familie in sub
sidium occidere. l. Si seruus. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt
& l. quemadmodum. §. quarto. ff. ad. l. acquile. Idem etiam ubi infertur
licite a priuata persona. ideo non licet filio resistere patri corrigenti
nec seruo domino Nec. l. quamquam. §. cominari. ff. de offi. pro consu. & lega. C.
de emendatione seruorum & de emenda. p. ximi. l. i. nisi esset nimia seuitia
quia tunc licet eis officium iudicis implorare si fiat seuitia contra
officium pietatis: supra de his qui sunt sui uel alieni iuris. §. si. Item
Alexander de ales in tertio super illo precepto Non occides dicens quod
quidam distinguunt necessitatem euitabilem & inuitabilem Si sit necessitas
euitabilis quod possit aliunde euadere non occidendo: & occidat est homicida

3^m

alias secus p ut dicit Aug. super Math. cum aliquis ab hoīe occidit multum distat Vtrum ulciscendi cupiditate fiat sicut fit ab inicio P iniuste aliquid auferendi sicut a latrone uel obediendi ordine sicut a iudice uel euadendi uel subueniendi necessitate. primo casu homicida ē. scd'o nō.

18 Quero cum in crimine lese maiestatis ex sola scientia quis teneat ubi reuelauerit ut. l. Quisquis. C. ad. l. Iulīa maiestatis: Pone q quis sciat tamen nō pōt pbare an eum puniens sit homicida. Rndet Io. de pla. instituti. de publicis iudiciis. §. publica autē iudicia q sic. naz illud quod dicitur q ex sola scientia quis tenetur: intelligitur quādo scientia ē pbabilis per. l. qui accusare. C. de edendo. Ad quid. n. tenetur quis reuelare quod nō potest pbare: certe nemo tenetur se subicere tormētis que hoc casu dilatori infliguntur. l. tertia. C. Ad legē Iulīa maiestatis nec subicere se squalori carceris C. de accusa. l. nulla enī ē culpa in discrimine uite se nō ponere. ut uoluit glosa i l. neminē. C. de infamibus: qui ergo solum audiuit & non reuelauit quia probare nō poterat inmundis ē a delicto per textū in. l. Nostis in fi. C. de calumnia. Et idem dicit cōsuluisse Bladus in quodam suo cōsilio quod incipit. Q. q. ablata sint multa & pulchra qui dicit Assessores euntes per officia & occidentes homines ppter solum non reuelare secretum nō pbabile omnes sunt homicide & p qsequens tenetur ad restitutionē de qua supra: quia uisus uidet uelit uel nolit auris audit uelit p nolit. quia sensus & primi motus nō sunt in potestate nostra ut notat glo. in. l. i. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. i. uerbo coniugato.

19 Quero an seditōes & cōspirationes que fiunt tota die i ciuitatibus ubi sunt priualitates p quas cōspirationes una pars cōspirat aduersus aliam deponēdam & statum assumēdum cadant in crimē lese maiestatis ut sic bona publicent & alie pene dicta. l. Quisq. C. ad legē Iulīa maiestatis uendicent sibi locum glo. uoluit q sic i. l. fallaciter C. de abolu. in uerbo prodita alia glo. uoluit cōtrariū in. l. 2. ff. eodem in uerbo in urbe. Salicetus cōcordat in dicta. l. Fallaciter q si hoc fit ut eruat ciuitas de subiectione imperii uel pape: tunc ē crimē lese maiestatis Si autem fiant ppter deponēdū regentes tūc ē crimen seditionis qd licet sit capitale naturaliter uel ciuilitate & m qditōem psonaz ut notat in. l. i. C. de seditio. tamē nō infligit oēs penas p crie lese maiestatis ipositas: nisi fieret i urbe romana: ut in dicta glo. & ibi p Andream de perusio.

20 Quid autē si quis cōmittit pditionē cōtra unū ex istis tirānis Italie qui hodie regnāt: nūquid habeat locuz pena lese maiestatis Rndet

idem ubi supra: aut nō recognoscit supiorē & nō habet locū & d' eo ut de pūcipe ē iudicandū ar. eo. que notat doctores in. l. Hostes. ff. de captiuis. Aut recognoscit ut quia ē uicarius iperii & tūc l3 crimē lese maiestatis habeat locum. l. i. §. cui9 ne opera. ff. eodem nō tamen pena icapacitatis extenditur ad filios ut dicta. l. eo. & m Salicetū in dicta. l. Quisquis. C. ad. l. Iulīa maiestatis.

21 Quid de legibus statuentib9 fures occidi. Rndet Scotus in. q. di. i. §. q sunt iniuste & per cōsequens occidētes sunt homicide. Ad argumētum Scoti dicēdū q lex uetus penam talionis dedit: Sed lex euāgelica nullam statuit penam. Lex autē naturalis penas statuit & iō lex euāgelica nō punit illum sed lex naturalis: & hoc ē q dicit nouis supueniētibus que pertinent ad legem nouam. Vetera proicietis q inducit lex uetus & comedetis uetustissima uetere. i. utemini quibus pūnet ad legem naturalem hec sentētia habet in. 3. Petri. Io. di. 39. in. 7. precepto ubi tenet q licet occidere furem. Nā & m q habet in. 23. q. 5. c. Si nō licet. Et intitatur Augustin9 in primo de ciui. dei qui dicit q his exceptis quos lex iusta generalit' uel specialiter iubet occidi quisquis hominē occideret crimis reus erit. que autē sit lex iusta ipe determinat in libro de libero arbitrio qd breuit' nlla nisi que: uel que dēscendit a. l. diuina sicut conclusiones practice a principiis practicis uel que cōcordat legi diuine p adminus nō discordat de materia. Vide per Hostien. in sum. li. i. ti. 33. q. 4. in principio qui allegat Rodonēsem Item uide in sum. confessorū li. 2. ti. 6. q. tertia. Ad ppositum lex diuina absolute phibuit hominē occidi & nulli l3 inferiori in. l. superioris dispensare. Ergo nulla lex positiua cōstituēs hoīem occidi iusta est si in illis casibus statuatur in quibus deus non excipit: Excipit autē in multis ut patet i exo. s. blasphemia hoicidio adulterio & multis aliis. Hoc uerum uidetur nisi furto adiunctum fuerit homicidiū uel i re uel in presumptōe uel cōtēptus iudicis uel frequentia uel huiusmodi tunc uidetur posse occidi ut ponit glo. p uerbio. 6. sup uerbo & liberabit se Null9 igit iuste & l3 legē occidit ubi si lex positiua infligit homicidiū si nō excipitur iste cas9 a deo p bibere homicidiū. Immo lex dīna uoluit furem puniri pena pecuniā aliter & non pena mortis. Concordat Lādol. & etiā lex humana ciuilis sc3 general' nisi i frangente pacem & stratam qui potest etia3 pro quicq solidis suspendi. ut i decima collatione de pace tenēda. §. si quis quicq solidos.

22 Quid de prepoīto licitore siue spiculatore cui precipitur iterficere lata sentētia per iudicem Rndet Alex. ubi supra q si sententia iudicis expriat errorem uel iustitiam non tenetur eum iterficere l3

tenetur facere qd i se e ut liberet inocete. q si no possit creditur n peccare. tunc eni iputabitur iudici no pposito & i hoc casu ual3 illa auctoritas Ille facit cui9 auctoritate fit Aug. in libro. i. de ciui. Non ille occidit qui ministeriu debet iubeti sicut adminiculū gladii. 33. q. 5. miles ubi dicit glo super uerbo imperii q ratione mādati excusatur aliquis etiā si cōtra cōsciētā faciat. extra de officio dele. iudi. pastoralis. 5. quia uero.

- 23 Quid de dñis terrarū qui excecant uel mutilant boies ppter lepores ceruos & hui9modi aīalia que capiūtur qtra eorū uolūtātē. Rñdet Astenfis in sum. li. 5. ti. 29. q. mortaliter peccant & si faciūt libidie uidiēte aut amore hui9modi animalū aut libidine uenādi hui9moī animalia que nullius sunt hominis aut si ppter unicum actum hoc faciant cum nō debeant ita se uere pcedere nisi contra cōsuetos ad talia. Credo etiā qd si sit cōsuetudo loci illius q p uno actu infligat tāta pena cōsuetudo ē iniqua nec obſuanda & obseruantes eā mortaliter peccant.
- 24 Quid si de domo tua deiectum uel effusum ē aliquid ppter qd pat meus mortu9 ē uel corpus meum debilitatum an mihi tenearis ad expensas medicorū Rñdit Speculator in titu. de iniuriis. 5. sequitur uer. quid si de domo tua q sic. Itē possum petere opas quibus carui & caritur9 sum: ut. l. i. 5. i. & l. penul. ff. de his qui de ie. uel effu. & ff. de acti. & obli. l. ex malificiis. 5. is quoq.
- 25 Quid si equ9 tu9 calce me pcussit an tenearis mihi i expensas medicorū uide infra. 5. 156.
- 26 Quid si quis pecunia accepta remittat iniuriam nūquid itelligatur remississe actionē iniuriarum. Rñdet Speculator i titu. de accusatore uer. quid si uulneratus q non: quia ex iniuria due nascunt actiones & actio de una potest agi de altera: ut. ff. de conditi. fur. l. Si p fure. 5. i. & ff. de iniuriis. l. Pretor. 5. finali unde remittitur actio iniuriarū nō autem expense.
- 27 Quid si aliquis pcuret aliquem iuste i ſuitutē redigi Rñdit Aste. li. 5. titu. 32. 5. Ric. q. dānificans aliquē iuste in sua libertate. sc3 in iuste pcurando eū i ſuitutē redigi: tenetur se facere ſuum pro eo si non pōt eū aliter restituere libertati nisi forte esset talis conditio persone que itulit damnū q hoc notabiliter redūdaret in coīs boni preiudici9 quo casu non tenetur se facere seruum. quia ut dicitur ff. de regulis iuris. Libertas iestimabilis res ē.
- 28 Quid de medico ipito ex cui9 culpa ignorātia p negligētia moritur infirmus: uide infra titu. uigesimo 50.
- De restitutōe dānificatiū i boīs & priō d restitutōe raptorū

9

R Estituere tenetur manifestus raptor & si restituat uel de restituendo caueat i uita uel in morte ad penitētiā & ad sepulturā admittitur. Sed si i uita cauere nō uult cū tamen possit & i morte nō pōt Clerici illi9 sepulture itereē nō debēt: nec elemosinā accipere. aliter clerici cōtrafacientes uel eius crīs participes sunt deponēdi ppetuo ab ordine & beneficio irrecuperabiliter qd intelligitur sine licentia pape 5. m. Anto. de bu. hec habentur per tex. in. c. 2. extra de raptoribus. Nota 5. m. Anto. de bu. q. nō satisfaciēti de damno rapine uel securitatē nō prestāti in horrorē delicti denegatur sepultura nō solum illius peccati: sed alioz pñā quia nō dimittitur peccatu9 nisi & ce. Et illud Iacobi: defleat peccator & ce. Circa quod Crimē nota tres casus. quia si raptor durat i q̄tumacia satisfaciendi usq; ad mortē & penitētiā sibi denegatur qñq; i uita pseuerat in cōtumacia. In ar. autē mortis paratus ē satisfacere uel cauere: & tunc nō denegatur ei penitentia nec corpus christi nec sepultura: penitētiā tamē nō ē ex toto fructuosā q̄tū ad penā t̄pālē purgatorii: Clerici nō debent intēē sepulture nec elemosinas ab eis recipere. Et ex isto nota intellectū regule. Nō remittit pecca. & ce. Quia aut nō restituit quia nō uult & pcedit regula. aut q̄a non pōt & sic eius cessante culpa dimittit. Tertius casus ē quādo fuit i culpa in nō restituendo in uita & nō pōt in morte dum tñ q̄terat remittit peccatū quo ad penā eternā nō q̄tū ad penā tēporalē purgatorii nec quantum ad penam ecclesie: quia eius sepulture clerici intereē non possunt. Vide Alexandrū in. 3. Concordat Monaldus in summa in uer. Raptorum.

De restitutione furis & ce.

R Estituere tenetur fur rem cū fructib9 perceptis & qui percipi potuissent: & si res peat perit sibi: & ad restitutionem tenetur. insti. de obli. que ex delicto nascūtur. 5. furti & l. In re furtiua. ff. de q̄ditiōe furti. Et p furto manifesto tenetur fur ad quadruplum. p non manifesto uero ad duplum: ut insti. de obli. que ex delicto nascuntur. 5. furti pena: q̄ pena etiā de iure canoico peti pōt licite. i. q. q. 5. c. finali i glo. ul. nisi sit furtū domesticū a filio patri factū uel ab uxore marito ut. ff. de penis. l. Respiciēdū. 5. furta domestica & l. Si quis uxori. 5. i. & 2. ff. de furtis. In foro tamen conscientie 5. m. doctores quis tenetur frare cōtētus q sibi restituatur simplum cū oī dāno sibi ex tali furto secuto. Sed utz necessitate famis uel nuditatis liceat furari: glo. dicit q sic in. c. 3. extra de furtis sicut licet occidere cū se aliter tueri nō potest ut in clemen. i. de homicidio. Hic enim casu necessitatis multa alia

29

30

31

31 *Spe necessitatis, 5. furari
si nō q̄ furari propriū
5. de homicidio.*

phibita cōcedūtur & precipue usus rerum : tali enī tēpore oīa sunt
coīa de iure naturali & civili: ut insti. de reꝝ diui. §. i. & 2. & notatur
q. q. di. sicut hi. Vnde talis nō dicit in dolo qui utitur re coī: quia po
terat credere in tali necessitate dñm pmissurū & peccaret mortali
si negaret. ut dicto. c. sicut hi. 28. di. pasce. & hoc casu monach⁹ pōt
facere elemosinas sine licentia abbatis. Concor. Ric. in. 3. di. 37 ar. 3. q.
q. Addēs q. nullum ius positiuū posset statuere q. tēpore necessita
tis nō liceret furari q. tamē pprie furtum nō dicitur: quia furtum
ē cōtractatio rei aliene tempore necessitatis cōtractatur res facta
ppria iure naturali q. fortius ē positiuo: quia ē imutabile: ut insti.
de iure naturali. §. sed naturalia quidem: nā ius naturale pōt tollere
positiuū sed nō ē cōtrario. Concor. Monal. & addit. q. si necessitas nō
esset magna restituere debet & agere penitētiā de furto. extra de
furtis. c. si quis in glo.

Jus nāle ualeat
positiuū: nō
ē contrario

32 Vtrum liceat furari causa pietatis rē usurarii uel auari ut inde fiat
elemosina. Rñdit Alexander. i. 3. in tractatu hui⁹ precepti. q. furari
alienū ut de furto subueiatur aliis peccatum ē. Illa uero auctoritas
Iob. 29. Cōtere bā molas iniqui & a dētibus illius aufere bā pda. Intel
ligit d. iudicib⁹ quoz interē: ut fures puniāt & furta restitui faciāt.

De nouē generib⁹ fautoꝝ q. obligātur ī solidū.

Equitur uidere de restitutione dānoꝝ circa bona fortune.
Vnde Ric. in. q. di. i. c. ar. q. q. q. dicit q. nō tantum ille qui
executor est dānificat iniuste: & ad restitutionē tenetur in
solidum. Sed etiā omnes picipantes in illo crimine ad restitutionē
tenētur in solidum. Participare autem cōueit nouem modis qui his
uersibus cōtinēt §. 3 Ric. Alex. de ales Sco i. q. di. i. c. q. 2. ar. 2. uer. 2. &
Alex. de alex. & Monal. Iussio q. siliū cōfess⁹ palpo. recursus. Partici
pās mutus. nō obstās. nō manifestās.

nouē modis cōmittit furtū

Iussio

33 Primo iussio. Ille enī qui iubet fieri pīcipalior causa uidetur quam
exequens: ē enī causa. i. & sicut dicitur. i. ppositione de cāis. Causa. i.
plus influit super cātū q. fa. Vnde s. m. Alex. de ales in. q. i. tractatu
restitutionū pīceps qui precipit subditis ut faciāt furtū uel rapinā
tenēt ad restitutionē: nisi ille qui rapuit restituat: quia ille facit cui⁹
auctoritate fit. Vnde Math. s. o mīrēs Herodes occidit oēs pueros
qui erāt ī betlbeē. Nam occidisse dicitur qui precipit occidi. Nec uꝝ
argumētum q. nihil habet de furto uel rapina: ergo nō tenetur: q.
licet nihil habet: tñ tenetur. quia fuit ī causa furti uel rapine. Quid
si pater precipiat filio & magister discipulo quē tenet sub uirga q.
rapiat uel furetur. Rñdet Alexan. de ales. ubi supra q. tenetur re
stituere nec filius uel discipulus tenetur obedire magistro p. patri

Pone q. amicus precipit amico paupi q. rapiat uel furetur uñcunq.
possit ut diues fiat: an teneatur ad restitutionē. Rñdet idē ubi supra
existimo q. nō ratione qua precipit quia non habet auctoritatem
precipiendi. Vnde preceptum suū nō habet uim precepti: sed potius
interpretādum ē cōsiliū absq. illo cōsilio alias nō fecisset: ut infra
pxime dicitur. & ideo iubens occidi christianū per assassinos ē ex
coīcatus principaliter & tenetur ad restitutionē de qua dictum est
supra. §. i. ut habetur i. c. p. huāni de hoīcidio. li. 6.

Cōsiliū. i. quādo quis alicui q. suluat ut furetur uel rapiat tenetur ad
restitutionē ut. insti. de obli. que ex delicto nascuntur. §. Interdū si
ille alias sine suo cōsilio non fuisset furatus: ut ibi dicit glo. Et s. m.
Alex. de ales & Alex. de alexandria Ric. & Sco. secus si fuisset alias
facturus. i. fuisset in firmo pposito furandi: illud nec plus nec minus
facit ppter cōsiliū sibi datum. Vnde Iob. 12. Adducet cōsiliarios
ī stultum finem. Hec Alex. Et hoc habet locum tā in cōtractib⁹ q.
in delictis quādo cōsiliū ē fraudulēter datū: alias nō tenetur: ut in.
c. nullus de regulis iuris li. 6. ubi dicit regula: nullus ex cōsilio dum
fraudulētum nō fuerit obli. & l. cōsiliū. ff. de regulis iuris & rō huius
regule colligitur ex canone. i. q. i. q. precipitur & in. c. Cum olim
de arbitris & l. 2. in fine. ff. mandati insti. mādati. §. tua gratia. Vnde
possunt poni multa exempla tam ī cōtractibus q. ī delictis s. m. glo.
in dicto. c. nullus: in cōtractibus ponit dñs Iohānes exemplū ī dicto
§. tua gratia dicens puta cū scires eum cui mutuabam facultatibus
labitu cā tui lucri idoneū fore affirmasti cōsulendo: ut mutuare⁹ q.
dicit. Notādū q. tra. psonetos qui sepe fraudulēter iducūt ad emendū
& uēdendū sui lucri cā nā tenetur de suo cōsilio fraudulento. l. si. ff.
de psoneti. Item in eo qui comodauit uasa uitiosa & fraudulenter
cōsuluit ut ponerē uinū in eis & hoc fecit animo ut destrueretur uꝝ
effunderet ut. ff. comodati. l. Incomodato. Si at nō sit fraudulētū cō
siliū datū in cōtractib⁹ nō tenetur consulens si bona fide consuluit
Item si aliquis uolebat alicui legare uel donare ī testamēto uꝝ aliud
beneficium facere. & ego odio uel inuidia mot⁹ q. suluī & psuasi ne
legaret p. faceret: tale beneficiū & ex uerbis meis mot⁹ ē nō facere
q. sine uerbis meis fecisset: teneor ad restitutionē §. 3 fratē aluaz
p. textū in clemen. Religiosi d. priuilegiis. In maleficiis autē semper
ē fraudulētū. & ideo tenetur cōsulens nō tantū illi cui cōsuluit: sed
cōtra quē cōsiliū dedit. Nam si cōsuluit occidi homicida ē. c. o. di. si
quis uiduam. & de homicidio. c. sicut dignum: & ibi uide plura per
Innocētiū. Item si cōsuluit seruo ut fugeret uꝝ furtū faceret tenēt
furti p. serui corrupti. ff. de suo corrup. li. §. psuadere. Itē si q. suluat

34 Cōsiliū

ex cōsilio nō fraudulento
nullus obligatur.

ut mihi fieret iniuria: tenetur mihi actione iniuriarum de pe. di. i. non solum: idem ubicumque cadat nomen malefactoris: hec glo. in dicto. c. nullus Item consilarii ciuitatum quorum consilio episcopus banitur uel percutitur Persecutionem patitur in clem. si quis suadente de penis. Item consilarii ciuitatum in quibus sunt statuta que uel soluantur: Per solute non repetant Ut in cle. ex graui de uis & ideo beati sunt illi consilarii hodiernis temporibus de quibus dici potest. Beatus qui non abiit in consilio impiorum uel si uadit non consentit more illius Ioseph iusti de quo dicitur. hic non consentiat consilio & actibus eorum: sed beu & pauci sunt. Puniunt etiam quandoque consilarii in plus quam principalis delinques. 86. di. tanta: ubi redarguitur presbiter qui die dominico ante celebrationem exarabat messum & parciatur ei ratione senectutis & consilarii excoicantur. Item consilarii ciuitatum in quibus sunt statuta contra libertatem ecclesie ultra excoicationem tenentur ad damnum: quod tamen incurrunt si uolunt absolui: ut in c. nouit & c. graue de senten. exco.

Consensus

35

Consensus .i. quando quis consentit furi in furto alias non furaturo expresso consensu sine quo damificatio non fuisset secuta. Ita. q. i. notum sit. Vbi uidetur quod facientem & consentientem par pena restringit puta cum a prelide peteretur licentia impune furandi consentit. Vnde primo ad roma. Qui talia agunt digni sunt morte non solum qui faciunt: sed qui consentiunt faciētibz. i. quorum auctoritate delinquitur. ut notat glo. in dicto. c. Notum. & 83. di. si quis episcopus fornicatorem presbiterorum diaconorum precio uel precibus iterueiente consenserit ab officio suspendatur. Et ideo qui consentit aliquem spoliari iniuste & eici ab ecclesia sua tenetur ad percuracionem ut restituatur. ut in dicto. c. notum. Item consensu & consentiens consecrari a symoniaci est suspensus. i. q. i. de cetero. Item incestuosi & eis consentientes sunt in fames. 3. q. 4. Consanguineorum Item raptor facultatum ecclesie & consentientes tenentur. 7. q. 4. oēs.

ad Romanos

Palpo

36

Palpo. i. adulator quando intantum laudat & strenuum reputat rapientem uel iniuste damificat & sibi se familiare exhibet quod multum probabiliter presumitur quod ex hoc motus fuerit ad damificandum: uel ad non restituendum damificato quod intendebat restituere: quia talis adulatio est quidam consensus. 93. di. Si inimicus: nam ut dicitur in. l. i. §. persuadere ff. de seruo corrupto: non oportet laudando augeri maliciam. Et ysaie. 9. Et erunt qui beatificant populum istum seducētes & qui beatificantur precipitati.

Rekursus

37

Rekursus. i. ille apud quem latet latro cum spoliis dummodo habeat spolia in potestate sua tenetur illa restituere uero domino. nec est criminis perditionis redarguendus si spolia furto habita restituat: immo potius exequitur quod iustitia requirit nec ex hoc fide uiolatur: quia in turpi

uoto debet rescindi fides. ut dicit ysaie. Immo si illa reciperet cum animo conseruandi furi. uel sibi ipsi esset furti particeps & reus mortis secundum legem humanam: propter quod necesse habet illa restituere quod intelligimus esse sine perditione persone & si immineret aliquod periculum sibi ut si timeret ne crimen furti sibi immineretur posset illa committere persone ecclesie. scilicet sacerdoti sub sigillo confessionis ad restituendum. per hoc ysaie. 3. Rapina pauperis in domo uestra. hec Alexan. de ales Concor. Ric. ubi supra dicens quod ille ad quem est damificatum recursus sicut ad patronum presentem. 2. q. 3. qui consentit ubi dicitur qui consentit peccantibus & defendit alium delinquentem maledictus erit apud deum & homines & corripietur increpatione seuerissima. Hic est quidam sanctissimus patet ait. Si quis peccantem defendit acrius quam ille qui peccauit coherceat & 2. q. 3. c. qui alioque dicitur. Qui alioque defendit errorem multo est damificabilior illis quia erat: quia non solum ille erat: sed est erroris alius offendicula preparat. Vnde notatur secundum glo. in clem. i. de penis quod est quidam defensor. i. auctorizator delicti: & talis grauius punitur quia agens de offi. dele. c. i. Est alius defensor qui est per delictum defendit puta impediendo ne delinques ad iudicem ueniat examinandum: uel puniendus. 27. q. i. Si custos facit. 2. q. 5. per totum uel ne fiat executio de offi. dele. ex litteris & in. c. felix per principium ibi postea recepta uerit uel defensor uerit li. 6. dicit tamen ibi glossa quod non intelligitur si defendit ne ledatur a priuato se uindicare uolenti. uel consanguineis eius. Item de illo qui celat rem furtiuam propter quod impeditur restitutio secundum Monal.

Participas. i. qui inferendo damnum assistit coadiuuans damificationem participat in preda. quia talis maximum prestat fauorem. 23. q. ul. si quatuor extra de homicidio. c. sicut dignum. & illi autem hec Ric. Vnde ysaie. priores principes tui infideles & socii furum & psalmus. Si uidebas furem currebas cum eo. Prestas ergo opem & auxilium furto tenet furti ut insti. de obli. que ex delicto nascuntur. §. interdum. l. is qui opem. ff. de furtis & l. i. Nihil inter est de sicca. puta secundum dominum Io. dicto. §. interdum commodat scalas uel ferramenta ad furtum faciendum sine quibus factum non fuisset. Nota tamen quod socius delicti dicitur duobus modis secundum glo. in cle. i. de penis: nam quando plures sunt socii quorum nullus est principalior quam unus est principalis alii coopans. Quid ergo si plures raptores quasi pares quia nullus inducit alium ad eundem nec est dominus aliquis alius sed quilibet per se uadit. Respondit Mol. in summa in tractatu restitutionum quod si uadunt simul quasi unus exercitus quilibet tenetur in solidum quando unus sine aliis non auderet ire uel non posset damnum inferre: quia in tali causa quilibet iuuat alios & facit eos fortiores: & sunt quasi squame

38 Participas

sele premētes & omnes sunt cohōpatōres ar. extra de homicidio. c. sicut dignū. Si uero nō iuerūt simul sed quilibet per se faciebat dānum non puocās alios ad dānū dandū: tunc tenet quilibet pro eo q̄ facit uel forte in utroq; casu posset tollerari q̄ quilibet satisfaciāt d̄ his q̄ habuit & inducat alios p̄ posse ad satisfaciendū. Hui⁹ opinionis fuit: Inno. i. c. sicut dignū de homicidio. S3 q̄ pri⁹ dictū ē tutius uidet̄ & hoc intelligitur quando un⁹ sine alterius adiutorio uel societate dedisset dānū alioq̄ ex eadem eq̄tate. Idem eēt dicendū i eodez casu cū exercitus aliquis qui subē uni dño facit rapinā. s. q̄ quilibet de illo exercitu excepto principali domino tenetur pro illa parte damni quam intulisset. Certum ē enī q̄ domin⁹ qui actor ē principalis i solidum tenetur.

Mutus 39 *mutus*. i. ille qui uidēs aliū dānificari i iuste & scit q̄ uerbo suo sine periculo suo facere posset ut subueniatur iuriā patienti & tacet. uñ *pro uerbis* 24. Erue eos qui ducūt ad mortem & qui trahūt ad interitū liberare ne cesses. hec Ric. & Alex. d̄ ales Vnde. 26. q. 2. de puellis dicitur eos qui rapiunt puellas cohōpātes & coadiuuantes raptoribus decreuit sancta synodus: ut si quidē clerici sunt decidāt a pprio gradu: si uero laici excoicentur. Coadiuuare enim est scire reatu: cui pōt puideri & claudere oculos fingendo non uidere sicut faciunt officiales. *Quero* utz teneatur quis defendere pximum *tex.* Ambro. in li. i. de officiis & trāsumptiue. 23. q. 3. nō iherēda dicit̄ qui enī nō repellit a socio suo iniuriam si pōt tam ē inuitō q̄ ille q̄ fecit. Vnde sanctus Moyses cum uidisset hebreū ab egiptō paciētē iurias se defendit ita ut egiptiū psterneret atq; i arena abscoīderz *Itē* Anastasius ad Damasum. 23. q. 3. c. qui pōt dicitur. qui potuit obuiare & perturbare peruersos & non fecit nihil aliud ē quā fauere. nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. *Itē* Aug. 23. q. 3. c. ostendit dicit̄ ostendit ppheta in psalmo ubi dicit. Eripite paupem & egenū d̄ manu peccatoris liberate nec illos imunes esse a scelere qui pmiserūt p̄cipib⁹ christū iterficere cum pmultitudine timerēt & possent illos a facto & se a consensu liberare. Qui desinit obuiare cum possit cōsentiri: & qui iurat nō nocere itelligitur iurare q̄ phibebit ne ali⁹ noceat: ut. ff. locati. l. i. lege & ff. de uerbo obli. l. i. In illa stipulatione. & notat glo. 23. q. 5. c. d̄ forā d̄ hoc tñ uide qualiter itelligatur i. s. pximo.

Non obfians 40 *Non obfians*. i. ille q̄ nō obstat dānificatibus iniuste cum possit & sibi ex officio icumbat & manifesta sit sibi iniuria. 83. di. error q̄ negligere cum possis perturbare puerfos nihil aliud ē q̄ fauere: nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare.

extra d̄ homicidio. c. sicut dignū. s. illi autez uel fm Sco. nō obfians faciendo restitui ablatum cum sibi ex officio cōpeteret. Vñ. 83. di. c. i. dicitur. Si quis episcopus fornicationē p̄biteroz dyaconoz: uel crimen incestus in sua parochia prece uel pretio interueniēte q̄ sen ferit uel cōmissum auctoritate officii sui nō ipugnauerit ab officio suspendatur: & in. c. cōsentire ea. di. dicitur. Cōsentire uidetur errati qui ad resecanda q̄ corrigi debēt nō occurrerit. Et iō nō defendens clericū cum ad eius officium pertinet ne percutiat icidit in canonē quia fauere uidetur qui cū possit desinit manifesto facinori obuiare de sen. exco. q̄ ti. 23. q. 5. admīstratores. Sed utrum quis teneatur defendere pximū si nō sit in potestate q̄stitut⁹ glo. in. c. nō iherēda 23. q. 3. ubi dicitur q̄ nō repellit iuriā a pximo si pōt tā inuitio ē quā ille qui facit. Exponit si pōt. i. si ē in potestate positus: alias nō tenet 23. q. 4. forte in fine. Si enī quilibet teneretur aliū defendere ergo si aliquis reciperet pecuniā p̄ defensione alicuius teneretur eā restituerē: qd̄ nō ē uerū. ut. ff. quod metus cā. l. Metū. s. sed licet & ff. de dona. l. si pater. s. i. cuilibet tamē licitū ē defendere aliū si uult. ut. ff. q̄ metus cā. l. sed & partus. Archi. in dicto. c. nō iherēda dicit q̄ pōt defendere si uult. i. sine peccato: sed non tenetur si non est in ptate positus: nec obstat qd̄ hic dicitur de Moyse qui defendit ebreuz ab egiptō opp̄ssum nō ē tñ argumētū a minori quasi dicat si Moyses hoc faciendo nō peccauit qui ad hoc tenebatur multo plus q̄ ptatez habet. uide qd̄ notat Inno. de sen. exco. si uero. Sed uidetur q̄ q̄libz teneat: alias crudelis ē. 23. q. 4. ipa pietas ubi dicitur. Itē si duo aliq̄ in una domo simul habitaret quā certissime sciremus ruiturā nobis q̄ p̄nūciatibus illud nolent credere atq; in ea manere p̄sisterent. Si eos iñ possemus eruere p̄ inuitos quibus illā ruinā p̄demōstrauimus ut ulterius redire sub eius periculo nō auderēt: nisi faceremus puto nō i merito crudeles iudicaremur. Hec sunt uerba Aug. ad Boīfācium. Alex. de ales in. 3. in tractatu iudicialiū preceptoz dicit q̄ licet Moyses hoc fecerit ad defensionē ipi⁹ israhelite: n̄ tamē excedere debebat modum. Excessus autem fuit in occidēdo qd̄ patet p̄ Aug. loquētē d̄ Moyse & Petro qui dicit. Vterq; nō detestabili imaitate s3 emēdabili animositate iustitie regulas excessit. Si ergo peccauit Moyses cum adhuc nullā legitimā potestātē gereret: nec diuinit⁹ acceptam nec humana societate ordinatā. Vnde Math. 26. Oīs qui acceperit gladium gladio peribit. Accipere enī gladiū uidetur cum nulla ē q̄stitutus iudiciaria potestate: Vnde Aug. contra Faustū ille utitur gladio qui nulla superiore ac legitima potestate: uel iubente uel cōcedente i sanguine alicui⁹ aiatur Nō obstat dictū Ambrosii

in dicto. c. nō iſerenda. quia rñdit Alex. q̄ licet nō peccauit defen-
dendo ebreū peccauit tamē modū excedēdo.

q̄i Nō manifestāns. i. ille qui iſterrogat⁹ a iudice uel ab alio ad quē per-
tinet si ſciat illum qui res acceptas iniuſte detinet & ſcelat ſcient
cum tamē ſciat ſe poſſe ſine ullo periculo ſuo reſpondere ueritate
extra de furtis. c. qui cum fure. q. 3. Quisquis ubi dicit Vterq; reus
ē & qui ueritatē occultat & qui mēdaciū p̄fert: quia ille p̄deſſe non
uult & iſte nocere d̄ſiderat. Hec Ric. Idē Sco. n̄ maīſeſtas. i. reſq̄ſit⁹
in iudicio ubi poſſet ſentēſtialiter reſtitui reſ dñō ſuo: & tñ dicendo
ueritatē nō iminet ſibi piculū ſui ſtatus p̄ſone & quilibet p̄dictorū
tenetur inſolidum. Vno tamē reſtituente alii nō tenentur reſtituere
damnificato. Sed ſi partē aliquam habuerunt reſtituere tenent illi
qui totum reſtituit & Ric. in. q. di. iſ. & Sco. ididē. Nō ergo quis
tenetur iudicare furem ut dicto. c. qui cum fure. Vbi dicitur Nō ſolū
fur: ſed ille reus tenetur qui furti q̄ſcius q̄rēte poſſeſſore n̄ indicat.
Glo. & Inno. adducunt multas cōcordantias: Sed an peccet quis acci-
piēdo pecuniam. ut indicet cū ad hoc teneatur. Rñdit An. d̄ bu. q. d̄
iure ciuili pōt recipe ſecus de iure canonico & Ric. Hoſti. qui dicit q̄
licet & Ric. leges nō compellatur indicare furē: iudex poteſt tamē ex
officio ip̄m compellere. ff. de offi. p̄ſi. l. 3. in fine. Item & Ric. canones
non debet iudicare ubi adē piculū mortis. i. 2. q. 2. Ne quis. Pōt tñ & Ric.
ut q̄q; ius. facta indicatione. recipere pretiū gratis oblatū ut in. c. di-
lectus & de ſymonia. Idem dicit Anto. d̄ butri. q. nō tenet indicare
furem ſi ē in periculo mortis aut detruuicationis mēbri ſi iudicet &
hoc maxie i clerico. Et hoc p̄ ad ſenſum. Ad hoc faciunt notata i
c. dilect⁹ de teſtib⁹ cogēdis.

De reſtitutione ementium & de
preda furto uel rapina.

q̄2 **R**estituere tenentur emētes de rapina in quibus ſic p̄cedēdū
ē & Ric. Monal. in ſum. i. tractatu reſtitutionū. Quia ſi ſcit uē-
ditorez iuſte & iniuſto bello habuiſſe licite pōt emere nec
tenet reſtituere durāte bona fide. Qui uero neſciebat d̄ iuſto bello
ſz credebat p̄babiliter: nam omnes uicini ſui uel maior ps adminus
ſapiētes credebant: ita put ſibi emptori uidebatur: iſte ſibi n̄ tenet
durante hac bona fide: ſed ſi poſtea ſciat: reſtituere debet. & rem &
fructus extantes. De cōſumptu enim nō tenetur bona fide durāte
Similiter ſi iudicialiter. i. auctoritate & p̄ ſentētiā iudicis reſtituerit
poterit auctoritate uel a uēditore ēt inuito pretium petere. 22. q. 2.
uulturane. Si uero ſimpliciter ſine auctoritate iudiciaria i p̄nia re-
ſtituerit tenetur uēditor i p̄niali iudicio ad intēē ſz & in iudicio cāz

non poterit ad hoc cogi. ff. d̄ ēptio. l. ſi rem & extra d̄ emptione &
uenditione. l. ſi uēditori. Itē qui emerunt d̄ rapina. & in iudicio aīe
dicunt illud feciſſe ignoranter: ſi fuit ignorantia iuris nō excuſat in
hoc caſu. Si ignorantia craſſa & ſupina. ſ. quia omnes uicini uel pro-
maiori parte uel etiam pauciores ſed ſapiētes dicebant illud bellum
eſſe iuſtum & cōtra deum uel forte qd̄ eccleſia prohibebat uel ex
comunicabat publice auctores & participes ip̄i⁹ belli tenetur ad re-
ſtitutionē. i. 2. q. 2. qui & huānis.

q̄3 **Q**uid de predam emētib⁹. Rñdit Hoſti. in ti. de peni. §. q̄bus uer.
Quid de predā. q̄ ſi quis emat ſciēter uel credens p̄babiliter q̄ p̄da
ſit tenet i diſtictē nec liberatur uēdendo: nec qualitercūq; alienādo:
nec amiſſione uel morte rei: uel aliquo alio caſu interueniente quo
minus teneatur reſtituere pretium & Ric. q̄ plus ualuit ex quo emit
uel plus uēdidit q̄ emerit uel tēpore cōtractus ualuit & quicquid ex
re habuit uel habere potuerit nullas expenſas deducēdo: quia talis
cōtractando rem alienam furtum q̄mittit. & fur ſemp in mora eſt.
ad hec. C. de furtis. l. 2. & ff. de furtis. l. qui iumenta. ff. de conditione
furti. l. in re furtiua. ff. de como. l. ſi ut certo. §. interdum. C. de rei uē-
dicatione. l. certum & q̄ dictum ē de primo ēptore. Idem itelligas
d̄ ſcdo tertio & milleſimo quia ſi per plures manus ābulauerit idē
iuris erit. ff. de mino. l. ſed ubi. ff. d̄ peti. here. l. ſed ſi lege. §. ſue aut
Si autez ſcit q̄ de iuſto bello ē: omnino excuſatur cum a uero dñō
ematur Idem dicit Monal. in ſum. in tractatu reſtitutionū addens
q̄ precium qd̄ dedit nō pōt repetere ab eo cui⁹ ē reſ nec expenſas
quas ibi fecit & oēm utilitatē quam ex illa re habuit tenetur reſti-
tuere & ſi reſtituat rez deteriore quā ad ip̄ſuz peruenit nō liberat
Similiter ſi in aliquo medio tēpore reſ fuit melior q̄ fuerit tēpore
emtionis ſue cum poſtea uēdidit alteri eius qd̄ pluris fuit: eſti-
matio erit faciēda ad maiorez eſtimationē totius temporis medii
ut dicta. l. qui iumenta.

q̄4 **Q**uero quid ſi emptor hoc neſciebat p̄babiliter tamē hoc credebat
puta q̄ omnes uicini ſui uel maior pars & maxime ſapiētes & ho-
neſti homines ita credebant: durante hac bona fide non tenetur. Si
poſtea audierit ueritatē & curet alias cautius negotiari. C. d̄ furtis
l. 2. Et ſi iudice ſentētiante reſtitutionē fecerit pōt agere contra
uēditore ut ip̄m ſuet indēnē. i. 2. q. 2. Vulturane. eccle. Si aut hoc
faciat ad p̄ceptum ſacerdotis i foro p̄niali i eodē foro inducendus
eſt uēditor ut ip̄m idemnet. Si i foro q̄tentioſo ip̄ſum nō poterit
emptor quēre. ff. d̄ euic. l. ſi rem. c. ſi. d̄ cōtrahenda empti.
Quid ſi ſciebat factū emptor: ſed ignorabat ius: uel ignorantia facti

q̄5

ductus crassa & supina n̄ p̄abili rem raptā emerit. R̄ndit Hosti. ubi supra q̄ tenet̄ i iudicio aīe ad restitutionem de cle. ex. mis. c. apostolice. Dicitur aut̄ crassa & supina ignorātia quando cōiter alii uicini dicebant & credebāt q̄ res esset de preda & de bello iusto. ff. d̄ uerboꝝ signifi. l. late culpe: uel quādo ecclia hoc p̄hibebat & t̄p̄es publice excoicabat: uñ nō excusatur emptor tali ignorantia ductus .i.2.q.2. Qui & humanis. i.6.q.1. Si cupis d̄ ordina. ab episcopo qui re/ signat episcopatum. c. i. §. fi. & c. 2. Et si de hoc nihil cogitabat qñ emit nec inquisiuit q̄tū potuit i culpa ē idē Monal.

46 Quid si raptor idēq̄ donator uel uenditor satisfecit plenarie d̄ p̄da data uel uendita. R̄ndit Hosti. ubi supra: Donatarium uel emptoreꝝ liberatum. Vex̄ quicquid habet de lucro & p̄cipit ante restitutionē factam debet in usus paupum erogare ubi fuit male fidei. ar. i. q. q. §. qui habetis & §. seq̄nti. Et s̄m Ray. hoc intelligi pōt d̄ consilio Nam purgatū ē uitium ex quo dicit plenarie satisfactum quo ad re/ stitutionē faciēdam: uel si aliquid deest quo ad restitutionē restituē/ duꝝ ē damnu passio. Vel dic q̄ ēt ubi plenarie satisfactum ē: sibi t̄p̄is p̄nā iniūgenda ut puniatur in eo in quo deliquit de temp. ordi. l̄ras Et ut penitētia sibi in contrariū iūgat idē Monal. sum. in tractatu restitutionū & ce.

47 Quid si quis emat rem de preda scienter: tamē hoc facit bona fide nō ut lucretur: sed ut ip̄am restituat dñō recepto pretio & intereē suo cum alias dñs rem suam recuperare posset nullo mō uel non ita d̄ facili. R̄ndit Hosti. ubi supra q̄ talis nō cōmittit furtum. ff. d̄ furtis l. falsus. §. i. imo utiliter gegerit negotiū eius. Et ideo totum poterit recuperare pretium & inteē suum ēt si res sine culpa sua p̄imatur uel amittatur: ut tñ quicquid p̄ceperit ex tali re uel occasione ip̄ius totū cōpenset usq̄ ad q̄titatē cōcurrētem s̄m Ray. ar. ff. d̄ negotiis gest. l. sed an ultro. §. 2. de actionibus cū delicti. §. fi. idem Monal. qui addit breuiter dicendo q̄ qcquid sibi adē ex illa re: ut pensio merces fructus & similia teneatur restituere. Et quicquid sibi abē pōt re/ petere. Et ē rō quia gessit negotiū illiꝝ cuiꝝ ē.

48 Quid si nō pōt reperiri dñs uel nescit ubi sit. R̄ndit Hosti. ubi supra q̄ debet pauperibus erogari & hoc ēt publice fiat premissio bāno in ecclesia & diligenti inquisitione facta ut oīs suspitio euitetur de clan. desponsatione: cū nubito & qui matrimoniū accu. possunt. c. cū in tua: & si hoc facto nō inueniat̄ cuiꝝ res sit liberabit: dādo paupibꝝ .i. pro anima illius cuius res ē quia in hoc utiliter gerit negotiū suū ar. i.2.q.2. quatuor circa finem. Idem Monal. dicens. Sed quid si fecit diligenter iquiri postq̄ emit rē bona fide. Inquiri dico ut restitueret

rem uero domino & non potuit iuenire cuius esset res: cōsulendū ē ei immo de necessitate dicēdū q̄ quicquid illa res ualet ultra id qd̄ sibi debetur erogat in pias causas pro anima illius cuius res fuit et hoc fiat publice ut euitetur oīs suspitio et erit liberatꝝ.

De restitutione comedentium de rapina usura uel furto.

R Estituere tenentur s̄m Alex. de ales in. q. in tractatu re/ stitutionū qui comedūt uel in alios usus cōuertūt aliquid d̄ uel furto uel rapina scienter siue sint religiosi siue alii. Et similiter si dubitēt an sint huiꝝcemodi ne cōmittant se discrimini. Habetur enī p̄ regula q̄ quicūq̄ habet cōsciētiā de re q̄ sit aliena tenetur illam restituere: pro hoc facit Thobie. 2. c. uidete ne furtū nobis sit. quia nō licet aliquid ex furto edere p̄tingere. Idē Hosti. qui dicit. Quid de comedētibus de preda siue recipiētibus ex dono siue scienter siue ignoranter: sed postea audiūt ueritatem R̄ndit in ti. de peni. §. quibus uer. quid de his q̄ quatenus habuerunt tenentur restituere. ff. si certum pe. l. si & me & titium. ff. de cōditionibꝝ idē .l. nam hec natura.

Sed quid de his qui comedūt & iduūt. R̄ndit idē ubi supra. Videtur q̄ uxor & familia qui non habent uñ aliunde uiuāt excusentur: duꝝ tamē peccato nō q̄sentiant. Si raptorem ad restituēdū inducāt: & corrigendum ar. ii. q. 3. quoniam multos extra de sen. ex. inter alia. & c. si uero. Et hoc dixit Ray. uex̄ esse si spes sit de correctione & cū moderamine tali: ut per hoc nō subtrahat facultas restituendi spo/ liatori in totum uel in magna parte ar. 2. q. 6. anteriorꝝ legū. §. illud. Quid de predicatoribus. R̄ndit idē ubi supra q̄ quia gerūt nego/ tium expoliatorū in hoc casu p̄pter hoc excusantur d̄ peni. & re cū uolūtate. R̄ndeo. §. i. & cum modificatione tamē que p̄xime dicta ē supra. §. p̄ximo de uxore. Concor. Monal. dicens Item quicūq̄ acci/ pit de rapina ex dono uel comedendo uel bibendo: uel in alios usus necessarios: ut uxor raptoris & ceteri de familia tenent̄ de omnibus que sic accipiūt: uel expendūt nisi in casu cuꝝ agūt spoliatoꝝ nego/ tium monēdo & inducendo ip̄m raptorem p̄posse ad restituendū quia tunc nō tenentur. quoniam qui alterius negotiū gerit utiliter etiā ignorantis & absentis licite recipit expensas siue secuta fuerit uti/ litas siue nō Vnde p̄dicatores qui uadunt ad raptores ut eos iducāt ad p̄niam i generali predicatione aut in p̄suatione speciali a resti/ tutōne faciēda excusant̄ si comedūt apud illos maxie si comestione nō possunt apud alios iuenire. ii. q. 3. quoniam multos & ff. de nego. ge. l. 2. & extra de accusa. ex parte de senten. exco. c. cum uoluntate

49

Regula optima

50

51

§. predicatoris. & hoc intelligas quando habetur spes probabilit de
correctione raptoris uel ppter eorū expensas ipi raptori nō subtra
hatur in toto uel ī magna pte facultas restituēdi ar. 2. q. 6. c. antioz
§. illud. Alex. de ales in. 2. in tractatu de perplexitate q sciētie dicit
q̄tum ad uxorem q̄ quis mulier sit subiecta uiro suo in his que p
tinet ad thoz §m q̄ dicit apostolus. i. Cor. 7. c. mulier nō hz ptāte
corporis sui: sed uir tamē non debet cōicare uiro in his que sunt in
cōtumeliā creatoris. Vnde abstinere debet a re fenebri & lucrari
ope manuū suarū uel querere sibi necessaria a parētibz P aliquādo
ab aliquibus bonis uiris mēdicare. Si uero cogeret eā ad utēdū bonis
illis illicite acquisitis pōt dimittere eū ad tēpus quo ad thoz ppter
casuz fornicationis spiritualis. Monal. in sum. in uer. restituere tenet
q̄libet ī solidum dicit. Item uxor & familia quādo nō habetur spes
de cōrectione raptoris uel uiderit eum uergere ad inopiā & fieri
non soluendo: tunc si sunt ibi aliqua de iusto de illis seperati potest
expēdere & comedere: alioquin de rapina. i. d. ipa re rapta in specie
uel d. oue rapta ul capra ul de fetu eius: etiā nato ul cōcepto apud
raptozem nullo modo comedat nisi sit casus ultime necessitatis. Si
āt sit res ēpta d. re rapta poterit ī comedere et sine casu ultie ne
cessitatis cum ppoito eam restituendi: uel aliunde sibi uictum q̄rat
ab amicis & cōsaguineis suis uel laborādo manibus suis P alio quoq̄
mō honesto: tamē nec reputatur q̄tum ad hoc inhonestū q̄rere in
thi casu elymosinas hostiati. Similiter dicēdū ē si sunt ibi aliqua de
iusto: sed ita mixta q̄ non possunt discerni uel licet possint discerni
maritus iniquitate plenus nō permittit eam comedere nisi de rebus
raptis. Si tamen mixta sunt licite pōt comedere nisi de rebus raptis
si maritus ē soluendo dum tñ habeat in mēte & intēdat comedere
d. licite acquisitis que sunt mixta. Si autem nō ē soluēdo q̄a quicqd
habet nō sufficeret ad satisfactionem: tunc idem dicēdum ē quod ī
precedēti cau quādo nihil habet nisi de rapina. Item quādo nihil
inuenit uxor apud uirum nisi de rapina tunc ne moriat fame subē
ei triplex auxilium. Vnum ē si pōt habere d. dote quā pōt recupare
etiā cōstante matrimonio quādo uir uergit ad inopiam. Secundū
remediū ut de nūciet talibus amicis q̄ ei suadeāt q̄ possunt pdesse
& nō obesse & si necesse ē pōt adhibere ep̄m ut q̄pellat eū pascere
ipam d. iusto. 2. q. i. si peccauerit. 22. q. 5. hoc uidetur d. iure iurando
c. quēadmodum uel tradat ei sponsalitiū. uel ptem P cōmittat alicui
persone honeste que de honesto lucro pecunie que fuerat data in
dotem de qua negotiabitur illa persona cui cōmittetur & puideat
ei: ut extra d. pigno. c. ex litteris & in. c. per uestras d. dona. propter

nuptias. Tertium remedium ē q̄ si ē in arto: pōto q̄ nec inueniret
quid comederet etiam per elemosinam nec posset ulterius sine pe
riculo subsistere seu sustinere necessitatem famis: tunc si aliud nō
haberet & de rapina & de aliis undiq̄ uiuere posset quia necessitas
nō habet legem. extra d. regulis iuris. c. q̄ nō est & de cōsecra. di. i.
sicut. Item quicquid expendit uxor & familia de rebus raptis dēat
& ī aīo pponat firmiter q̄ quā cito poterit etiā necessitate coacta
quicquid inde expenderit restituere. In omni tamē casu tenet uxor
debitum reddere uiro nisi subsit aliud ipedimentum. 33. q. 5. si dicat
Dicunt tamē quidaz q̄ uxor feneratoris uel raptoris nullo mō debz
comedere de usura uel rapina nisi habeat unde restituere possit: &
tunc comedere pōt cum propoito restituendi īmo plus debz dimit
tere cohabitationē uiri cui cohabitare non debet si eam compellit
peccare. Quod enim dicit apostolus. Mulier nō habet potestātē sui
corporis: sed uir. uerum ē q̄ licet nō cohabitēt tenetur tamē debitū
reddere uiro pro loco & tempore. Et si dicatur q̄ uxor non debet
dimittere uirum nisi causa fornicationis. Dicendū q̄ hoc itelligitur
§m glo. nō solū d. fornicatione corporali: et in spiritali que ē in oī
peccato mortali. Tenetur autē mulier obedire uiro saluo domino
summi sponsi. Idez dicendū de familia eorūde: quia nō debet come
dere nec stipēdia recipere d. rapina ufa & furto.

De restitutione acquisitoz p meretriciū.

Utrum acquirēs aliquid p fornicationē puta meretrix me
retrando teneatur ad restitutionem. Rndit Alex. de ales
in. q. in tractatu restitutionū q̄ qui fornicādo aliqd acqrit
iure possidet qd̄ acqrit. Dicit etiā Aug. q̄ meretrix turpiter agit
quia meretrix: sed nō turpiter agit quia recipit. Vnde licet acqrat
meretrix meretricando nō tenetur restituere quia non committit
fraudē acquirēdo. Recipit enī pretium sui corporis locati ad forni
cationē perpetrādam. Non tamē licet facere publicam oblationem
uñ deutrono. 23. Non offeres mercedem postibuli. nec pretiū carnis
ī domo dñi dei tui. Quicquid illud ē qd̄ uoueris abhoiatio est apud
dñm deum tuū. Nō tamē §m eūdē ubi supra. q. ultima. Oīs oblatio
acquisita p meretriciū ē abhoiabilis dño. sed publica oblatio que fit
cū scandalo illa enī abhoiabilis ē sicut si meretrices traberēt currū
ad fabricā ecclie P darēt panū sericū P fenestrā uitream in ecclesia:
talia nō debet ecclesia recipere a q̄gregatione meretricū ne uideat
approbare opus earuz: sed priuatas elemosinas dare pauperibus de
pecunia sic acquisita licitū ē: ut offerre candelas & huiusmōi licitum
ē eis. Vide Ric. in. q. diu. ar. 5. q. 8. Monal. uero in sum. in tractatu

§2

Alex.

Aug.

deutrono. 23

dux oblatio meretricū
publica, & priuata
pā nō acceptat. 2.
& licita.

Nota talis
hoc §

53

restitutionū in uer. restituere tenetur i casu querit.

Quid de muliere que recipit pecuniā pro ope carnali. & Rndit. Si recipit ab aliquo de rebz ppriis n̄ ecclesiasticis nō tenet restituere Si sit monialis cui datuz ē nec acquirit sibi sed acquirit monasterio qd sic accepit. Honesti9 tamē ē qd monasteriū n̄ retineat. s3 errog3 in pios usus. Si autem a clerico seculari datum ē de rebus ecclesie: facienda est restitutio ecclesie s3m qd dicūt magistri nisi episcopus uelit dispensare cum illa que recepit qd retineat illud si secularis ē mulier aut cum monasterio si regularis. Si autē accepit a persona regulari de rebus monasterii qd presumēduz ē nisi de cōtrario qstet Distingue qd aut recipit ab habente administrationē aut a simplici claustrali. In primo caū facienda ē restitutio monasterio uel prioratui p admīstratori de cuius boīs datū ē: & pōt fieri restitutio eidē persone que dedit si ad huc remaneat in admīstratione illa maxie si iā credatur correctus: uel secur9 ē qd ei nō reddatur sed fiat quod dictū ē. Si tñ tali nō correcto facta ē restitutio libera ē qd accepit Si autē amotus ē ab admīstratione illa aut si claustralis sit simplex qui dedit facienda ē restitutio monasterio uel prioratui uel admīstratori: nec liberatur si soluerit illi qui dedit: nisi tūc demū queruz sit in utilitatē monasterii prioratus uel admīstrationis nec poterit retineri a monasterio regularis mulieris hui9modi qd accepit a regulari alterius loci nisi de cōsensu abbatis & conuentus si magnum fuerit donū aut abbatis solius si parū aut mediocre. Qd autē dictū ē de rebus taliter datis a personis regularibus. Idē intelligas d rebz datis personis secularibus & laicis qui sui iuris nō sunt: sicut ē fuz & filius familias quando donat ob talem cām de rebus et peculiaribus nisi illarū rerū ita liberā hēat admīstrationē qd quasi paterfamilias possit disponere de eisdem. Itē qd dictū ē d moniali respectu uiri regularis teneas e contrario quando uir regularis recipit aliquid a muliere regulari. Cōtra habetur i restitutionibus sancti Bernardini s3 mone. 39. ar. 2. c. 3. ultra mediū qui quocūq; pecunia data sit debet dari illi i cui9 iuriā data ē.

54

Quid d seculari qui recipit pro ope carnis a coniugata Rndit idem ubi supra qd restituere d3 marito si illa dedit de rebus dotalibus aut coibus. Si autem de rebus parafrernalibus ubi de cōsuetudine habēt mulieres parafrernalia aut si mulier soluta sui iuris dedit amasio aliquid de rebus ppriis licet honestum sit: qd illud expendat i pias cās n̄ tamē credēdu ē qd teneatur nisi uelit. poterit et restituere ei qui dedit qd meli9 uidet si peniteat uel egeat.

55

Sed nūquid regularis persona poterit auctoritate ppria qd accepit

p carnali ope uel qd habuit de furto uel rapina restituere. Rnd3 idē ubi supra qd si cui9 cōpetit date rei repetitio. Distingue si extat ad huc res data penes illum cui data ē: sed nō audet ut timet aut n̄ pōt impetrare qd fiat restitutio per prelatū collegii: tunc restituat auctoritate ppria s3m formā supradictā etiā cōtradiciente prelato quia plus ē obediēduz deo quā homini. Si autē nō extat quia iā qsumpta ē tūc inanis ē actio quā excludit iopia debitoris. Si at nō ē qsumpta penitus: sed cōuersa ē in utilitatem monasterii: uel habet aliquid qd cōperauit ex re sibi data si nō pōt aut nō audet aut timet ipetrare qd fiat restitutio per prelatū gerat bona fide negotium monasterii restituendo cui debetur sicut dictū ē uel si fuit datuz de boīs ecclie secularis impetrando dispensationem episcopi qd possit retineri a monasterio uel errogari in pios usus nō tamē cōtradiciente prelato hoc fiat ppter bonū obedientie nisi sit illa res cōperata de pecunia ecclie aut persone priuilegiata in hoc qd tunc rem emptam de sua pecuniā possit uendicare sicut miles & pupillus: in quo caū et contradicēte plato pōt eā restituere si eā h3: ut dictū ē d re adhuc extate penes eā psonā que accepit.

56

Quero quid de filiis illius qui uiuēte uxore sua duxit aliam tā ipō q supradicta sciēte impedimētū de filiis inq̄ susceptis de s3o matrimonio illo: nūquid possunt succedere in hereditatē patris & an teneantur totū restituere filiis primi mrimonii aut aliis ueris heredib9. Rndit idem ubi supra qd si prescripserunt eā bona fide nō tenentur aliquid restituere maxime si adhuc p9 cōpletā prescriptōez retinēt bonam fidē. Si aut nō ē cōpleta legitima prescriptio tenentur totā hereditatem cum fructibus male fidei cōsumptis restituere q̄tūcūq; oportet eos indigere uel mēdicare nisi quātū fuerit eis datum uel remissum a ueris heredibus & hoc quādo parati sunt hui9modi possessores siñ dolo & fraude totū eis restituere si uelit recipe.

57

Quero quid de adultera que cōcepit filium ex adulterio qui filius putatiuus mariti de fraudat uerū heredem hereditate an teneatur ad restitutionem. Rndit Sco. in. q. di. i. q. 2. ar. penul. qd circa hec diuersa ē sententia. Vno mō qd ipa habet reuelare crimen suum filio suo spurio & inducere eum ad dimittēdam hereditatē uero heredi quia iniuste occupat cum ipē non sit heres. Alii dicunt qd min9 ual3 qd debet reuelare culpam suam marito: ut assignet hereditatē uero heredi qd licitum ē s3m iura imperialia nisi testans primo in testa mēto instituit heredem. Contra primā dēterminationē arguitur sic. quia aut filius credit matri aut non. Si aute3 crederet n̄ ē pbabile qd ppter hoc dimitteret hereditate3 quia pauci inueiunt ita pfecti

q̄ propter iustitiam suā dā i foro dei dimittāt magnas possessiones
 quas possunt tenere iure exteriori: nec pōt hoc mater presumere:
 nisi multū prius expta fuisset uolūtātē filii sui: nō āt d3 se exponere
 certo periculo diffamationis apud filium suum p̄pt̄ i certā correc-
 tionē filii si uero nō credit: tunc sequūtur duo mala quia & ip̄a tunc
 ē infamata & ip̄e tenet hereditatē ut prius & ce. Contra fām det-
 minationem arguitur sic: quia si dicit uiro: primo se diffamat & se
 expoīt periculo mortis & maritū periculo uxoricidii quia talis possz
 esse zelotipus: ut sunt multi qui ip̄am occiderent uł saltē perpetuo
 hērent odio & a se & ab actū cōiugii depellerēt. Ad ista mala diffā-
 mationis mortis uł saltē odii uł discordie que sunt ualde pbabilia
 uidetur ut in pluribus euentura non d3 se mulier exponere p̄pter i
 certum bonū hereditatis restituende. Et p̄ter hoc interris ubi p̄rio
 geītus uniuersali ē heres pater si crederet uxori nō possz auferre
 a spurio hereditatē nisi in foro publico probaret cām talem. & tunc
 oporteret mulierem diffamari non tantū apud maritum: sed apud
 totam patriam. Dico ergo q̄ mulier debet laborare quātū pōt quo
 ad hoc ut reddatur hereditas uero heredi. quātū ē in se. Dico etiā q̄
 non debet se diffamationi exponere: sed ex aliis cāis honestis filium
 spurium quantum potest inducere: ut dimittat hereditatem. Vnus
 modus honestus ē: ut itret religionē. alius ut fiat cleric⁹ & recipiat
 beneficia ecclesiastica & his quasi sufficiētibus cōtentus hereditatez
 dimittat alii fratri laico remanenti in seculo. Sed si p nullā honestā
 psuasionē pōt mater flectere cor filii spurii ut dimittat: nō uidetur
 q̄ debeat se p̄dere illi: quia nō ē certa q̄ talis ipsuālibilis ab ipsa &
 aliis honestis psonis p̄pter illud flecteretur immo fortius & tenati⁹
 teneretur cōcipiens ne p talē dimissionem notaret spurio infamia.
 Et talem notā multū cauēt male nati & tūc debet mulier laborare
 aliunde restitutionē fieri uero heredi quātum pōt & corrēdētiam
 iustitie quia nō dico q̄ teneatur restituere equalēs toti hereditati
 quia multū differt habere & p̄pe eē. Iste enī nūq̄ habuit hereditatē
 licet p̄pe fuerit fām iustitiam. Et iō min⁹ quā equiuales hereditati
 sufficit sibi p restitutionē & illud minus detmīet arbitrio boni uiri
 Videtur tamē q̄ sibi debeat puidere de uictu honesto & uestitu si
 fuerit hereditas pinguis ut possit sufficere heredi ad duplum uł ad
 triplum istius. q̄ si nec hoc possit eē faciat q̄ dicitur in. c. 3. extra d
 solutionibus. Oldard⁹ Concordat Landol. in. q. di. i. 5. & Ric. in. q. di.
 i. 5. ar. 5. q. 4. dicens.

58

Quid si mulier habet filium p̄ filios de adulterio occulto: potest ne
 facere eos heredes saltē in partē hereditatis sue cū legitimis filiis

nō habeat? si habet: nūquid possunt de consensu eorū quasi legitimū
 admitti ad portionē hereditatis. Similiter quātū pōt ipsa uł q̄cūq̄
 alienare de hereditate sua. Rñdit Monal. ubi supra Ad primū scđm
 iura scripta pōt quilibet siue extraneum dum tamē non sit turpis
 uł persona idigna: siue unū de filiis quē maluerit heredē instituere
 in totum uł in partez reuata legitima liberis suis. Sed aliud ē de
 cōsuetudine in aliquibus locis. In questione ergo p̄posita retinenda
 ē q̄suetudo regionis. Mater ēt de q̄sensu legitioz filiorū uł heredū
 alioz pōt facere legitimis filios suos coheredes. si legitimorū nisi
 repugnet q̄suetudo loci.

De restitutione dotis.

Vero an mulieri adultere cuius occasione facta ē seperatio
 cohabitationis teneatur uiri: p̄ eius heredes reddere dotem
 Rñdit Io. de platea insti. de publicis iudiciis. §. Itē lex Iulia
 q̄ non: quia mulier probato adulterio perdit dotem que cedit lucro
 uiri. l. si dotem. C. de iure dotiū & l. l. utius. ff. soluto matrimonio & in
 C. plerūq̄ de dona. inter uirū & uxore. An autē heredes uiri possunt
 obicere uxori adulteriu⁹ & p cōsequēs dotis amissionē sicut ip̄e uir
 de hoc sunt opiniones. Vide dominū Anto. d. bu. i. dicto. c. q̄cūq̄.
 Quero quādo dos debz restitui. Rñdit Io. de platea insti d. actōnib⁹
 §. fuerat antea. q̄ si dos cōsistit i pecunia maritus uel eius heredes
 habent dilationē anni. Si āt q̄sistit i immobilib⁹ debet restitui incō-
 tinētī p̄ solutū matrimoniū dicto. §. fuerat & l. i. §. exactio. C. de rei
 uxo. actione. Et si heres mariti uł alius obligatus ad restitutionē nō
 restituat infra dicta tempora & tunc p̄ morā immobilib⁹ tenetur ēt
 ad fructus ut dicto. §. exactio & l. fructus soluto matrimonio scđm
 solutionē. l. diuortio. ff. soluto matrimonio. S3 in rebus mobilibus uel
 icorpaliibus que hoc cau loco mobiliū cū tenet licet alias faciāt tciā
 speciem per se. l. mouētium. ff. de uerboz signi. tenet restituere eos
 & ułas eaz estimationis usq̄ ad tertiā cētesime q̄ sunt. 33. & tertiū
 p cētenario & hoc de iure ciuili: ut dicto. §. exactio. sed de iure cano-
 nico quo phibentur usure solum pōt petere interesse quod incurrit
 p̄ moram fām Io. an. in. c. salubriter de ułis. Et attende diligēter q̄
 licet maritus p̄ eius heres habeat dilationē: ut n̄ teneatur restituere
 mobile nisi infra annū: sed solū p̄ ut sunt naues iumenta & similia:
 tamen fructus p̄cepti ex dictis rebus mobilibus: ut pensiones nauū
 & iumētoz & ce. nō lucratur: sed i tātū habet q̄modū medii tēporis
 & tenetur restituere una cum rebus p̄ annū. Secus in eo qd̄ lucrat
 cum pecunia quā debet restituere p̄ dote: quia illud lucz sibi acq̄rit
 & nō restituit: & ita intelligit. Salicetus & Angel⁹ i dicto. §. exactio

59

dos nō restituit adulterio
 re separet mīmonio: et
 p̄bato adulterio

60

Barto. in. l. si cōstante. §. quotiens. ff. soluto matrimonio. Itē attende q̄ licet infra annum maritus & eius heredes nō teneant restituere res mobiles datas in dotem: tamē tenetur infra annū alere uxorem si non habet unde se alat. Et notatur in dicto. §. exactio. Et hoc cau cum heredes dicantur quodāmodo substinere onera m̄rimonii ppter prestationē alimētoꝝ lucrantur fructus: ut ē glo. notabilis et ibi p Bar. in. l. diuortio. ff. soluto m̄rimonio q̄ tamē ibi itelligit. Bal. usq; ad cōdecētem quātitatē alimētorum: et ab inde supra dnt fruct 9 restituere uxori ar. l. si. ff. de pe. here. & l. insulam. §. fructus. ff. soluto matri. Limitauit tamē hoc q̄ dictū ē supra q̄ tenetur prestare alimēta si nō habet unde aliunde se alat. Hoc ueꝝ si heres tantu3 h3 q̄ prestare possit. Si autē nō habeat nisi quātū sufficiat sibi soli. Tūc oīs ordinata caritas incipit a se ip̄o. l. presens. C. de serui & aqua. Et hoc uult glo. i. paruula i. l. si marit9. §. illd. ff. soluto matrimonio nisi heres esset artifex. ut aliunde posset sibi querere uictū ut uoluit alia glo. in dicta. l. si maritus.

61 Sed cui debet dos restitui. Rndit idem ubi supra. Q̄ quādo mulier ē sui iuris & dat dotē ul' ēt quādo ē in ptate & dat dotē aduentitia3 tunc d3 sibi dos restitui & ip̄a ē illa que agit in iudicio pro dote etiā sine cōsensu p̄ris ut tenet glo. i. auctētica q̄ locu3. C. d. collatio & i. l. 2. in prin. ff. soluto matri. Et idē in dote aduēticia sibi donata a p̄re que donatio ualet fauore dotis: casus ē in. l. Pōponius philadelfus. ff. fa. horreis. Si autē pater dat dotē pfecticiā p filia in potestate tūc ē coīs actio patris & filie nec unus pōt p̄iudicare alteri. Post talem acquisitionē pater tamē bene habet exercitiū actionis cōsensu filie que semper presumitur nisi habet iustam causam q̄ tradicēdū. l. 2. §. uoluntatē. ff. soluto m̄rimonio. Et postq̄ filia ē facta sui iuris morte patris ul' emancipatione ul' ēt si fuisset exheredata actio de dote in totum cōsolidatur i psonā filie etiā si pater sibi soli fuisset stipulat9 ut tenet glo. in. l. una. §. uideamus. C. de rei ux. actio. Si at extraneus dat dotem pro muliere tunc in dubio acquiritur actio mulieri nisi fuerit pactus uel stipulatus sibi reddi. Et intelligitur extraneus. Omnis qui non habet in ptate. Et ideo si pater dat p filia emancipata pater censetur extraneus & acquiritur actio filie nisi fuerit pactus uel stipulatus ut dicta. l. unica. §. accedit & §. extraneum de re. ux. actus.

62 Quid si fundus estimatus datus ē in dotem. Rndet idē ubi supra q̄ talis estimatio facit ēptionem & transfert periculū in maritū nec pl9 tenetur ad fundū: sed ad estimationē. l. plerūq; §. si aut. ff. de iure doti. & l. estimate. ff. soluto matri. Et ideo si mulier cuius usu atriuit

uestes datas in dotem tamē maritus tenetur reddere ei9 estiatōe3. l. mor. §. res in dotem. ff. de dona. causa mortis. Secus si non fuerūt estiatē: ut dicta. l. plerūq; in prin.

63 Quero pone q̄ quis recipit uxorem simpliciter nulla habita mētōe dotis. An postea possit cogere patrem: ut cōstituat sibi dotem fm cōditionem psonarū & quantitātē sui p̄rimonii: put pōt pater cogi facere officio iudicis ante matrimoniū. l. que liberos. ff. de ritu nupti. & l. si. C. de dotis pmissione uel si pater ē absens & impeditus iudex cōstituit dotē. l. pfectitia uer. sed & si pponas. ff. de iure doti. Rndit idem ubi supra q̄ glo uult q̄ sic in. l. obligamur. ff. de actione & obligatione. Sed Bar. cōtra Ratio quia cū sit nupta cessat causa p̄p̄t q̄ prius cogebatur. s. ut nubere posset & ē caus in auctētica de nup. §. si quis sub ptate cōstitut9 collatione. q̄. Dicit tamē Bar. q̄ si filia se maritaret & dotem pmitteret eo q̄ pater eam nō maritabat q̄ tunc pater posset cogi. l. si filius. ff. ad macedo. & l. & ideo. §. finali. ff. de in rem uersis.

64 Sed nunquid maritus possit expellere uxore remittēdo eā ad domū patris ex quo pater nō soluit sibi dotem pmissam. Bal. dicit q̄ sic. l. si donaturus. ff. de cōditione ob causa3 quia maritus nō debet decipi nec uxorem habere sine dote. 30. q. 5. nullum sine dote & allegat glo. quā dicit hic inuere in auctētica de nō eligē. secū nubē. §. finali collatōe prima & addit tex. i. c. p̄ uīas de dona. int uiz & ux. ibi qui uxore suā a se repulerat ubi uidet casus.

65 Quid de uiro qui recipit filiā raptoris ul' uīarii in uxore3 qui nihil habet nisi de malo acquisito. Rndit Alex. de alexan & m quōsdaz q̄ dotem quā accipit cū filia nō tenetur reddere si nō crassa p̄pbabili ignorantia ē ductus quia credebatur socrum nō esse uīariū aut p̄t illā dotem habere sufficientiam ad restituendū. Tu uero dic q̄ ex quo scit q̄ dos accepta erat necessaria ad soluēdum alia debita reddere tenet nec pōt talem dotem cū bona cōscientia retinere si certi sunt hii quibus prius debebatur quia de rebus aliorū nullatenus fm deū potuit illa dotari. Si tñ uxor ei9 nō pateret illā reddi: tunc forte sufficit illi q̄ ip̄e nō percipiat de bonis illis. Asten. in summa tenet primā opionē li. 3. ti. q̄.

De restitutione bellantiū.

66 N capta i bello subiciant restitutioni. Rndit Monal. i. sum. q̄ nō tenet nec p̄cipes: nec milites si bellū ē iustum. i. d. i. ius gētū. 23. q. 7. si de rebus.

Bellum aut ad hoc ut dicatur iustum requirit quinq; sc3 personam Rem. Cā. Animū. & auctoritatē. Primo psonā sc3 ut sit psona cui

67 qnq; requirunt ad hoc ut bellū sit iustum. p̄m

Res 2^m
causa 3^m
Animo 4^m
Auctoritas 5^m
liceat bellare sc3 secularis n̄ ecclesiastica cui n̄ licet sanguinē fundere
23.q.8.clerici &c.bis nisi in necessitate ī euitabili. Res sc3 ut fiat p
rebus repetendis usq3 quo sit ei satisfactū de omni dāno ab hostib9
illato ar.23.q.2.c.i.&.q.3.fortitudo.q.8.si nulla.Causa.s.necessaria p
defensione.extra de resti.spo.olim cum causa sit licita.Animus sc3
ut nō ex odio ultione ul cupiditate sed ad correctionē uel ppt ca
ritatem iustitiam & obedientiam.23.q.i.qd culpatur &c.militare.
Vbi dicitur Militare nō ē delictū: sed ppter predā militare peccatū
ē. sed ut per bellum pax queratur. Auctoritas superioris.23.q.i. qd
culpatur &.q.2.c.i.Dicit enī imperator Nulli pr̄sus nobis īsciis atq3
in cōsultis quozlibet armoz mouendoz copia tribuat. C. ut armoz
usus īscio principe interdictus sit. l. i. li. ii. Item Hostiē. in sum. in ti.
de peni. s. quibus uer. quid de rapina & preda qui addit q3 fieri pōt
ēt cum auctoritate ecclie: precipue ubi pugnatur p fide. Concordat
etiā Alex. de alexā. Vide supra bellum Et si aliquid predictoz quicq3
de fuerit dicetur bellū iniustū. Scd̄m Monal. Idem addit Io. de pla.
q3 iustum bellū ē quod indicit imperator uel papa uel sui legati ul
officiales quia aliqui se rebellauerūt imperio p ecclie ut notat Bar.
in. l. hostes. ff. de capti. & insti. de actiōe. s. rursus in glo. & quicquid
capitur in isto bello efficitur capiētis. ut insti. d. rerū diui. s. Item ea
nisi capiantur uictis hostibus quia tunc capta debēt poni ad butinū
ut distribuātur inter milites s̄m merita ut. l. ius militare. ff. de capti.
in. c. ius gen. di. i.

68 Sed si quid predictoz quinq3 defuerit: nūquid tenebitur restituere
qcquid adeptus ē de hui9modi bello ille qui mouet illud: Rndit idē
Monal. q3 quis bellum non sit iustū ex cā & ex animo & ex persona
& ex auctoritate si tamē res subsistit. s. q3 p rebus repetēdis factū
sit: nō tenetur qui mouit bellum restituere qd ibi cepit nisi ceperit
p dānificauerit aduersarium suū ultra q̄ ip̄e aduersarius habuerat
ul dānificauerat iniuste d' bonis mouētis sibi bellū: & hoc ē dicendū
s̄m iudiciū fori penitētiā ubi habet locum cōpēsatio ēt ut liquidi
ad liquidum que nō habet locum in foro cōtētiōso. Vñ si quis ī foro
penitentie. cōfiteatur se per furtum habuisse decem de rebus illi9 q
manifeste abstulerat ei. io. facere cōsueuit & bene iudex penitētiō
narius recōpēsationē nec iungat ei restitutionē illoz. io. nisi aduer
sarius eius postmodū restituat ei. x. ablata. Iniūget ei tñ penitentiā
de furto. cōmissio. Concor. Hosti. ubi supra q3 dicit. Hoc tamē teneas
q3 is qui iuste pugnāt non tenetur ad restitutionē prede sed fit ca
piētis di. ius gen. 23. q. 7. Si de rebus. Et hoc intelligas siue capiat
de rebus iniuste pugnātis siue uasalloz siue hominū suoz quousq3

19
iuste pugnanti de debito suo uel iniuria: ul offensa illata uel damno
dato sibi uel suis & interesse suo sit iuxta ppriam & sanā q̄scientiā
plenarie satisfactum uel donec hostis paratus sit satisfacere ul iuri
peritoz offerat. Illos autē intelligas suos qui plus hominē quam deū
timētes sequūtur deū suū in bello illicito cōtra illud quod legitur
ii. q. 3. Iulian9 & c. dñs. Alios at q3 ei nō p̄stāt q̄siliū auxiliū & fauorē
nō credim9 puniēdos. q3 pena suos nō debet egredi auctores. extra
de his que fia. maio. p. ca. c. quesuit. 56. di. satis p uersum de q̄sti
tutionibus. c. cognoscētes. i. q. 4. c. i.

69 Quod autem dictum ē illos teneri qui deūz in iniusto bello sequūt
intelligas quādo de hoc certi sunt ul pbabiliter credūt iniustū esse
bellū maxime ubi ecclia hoc phibebat & tales excoicabat. Si uero
certi essent uel pbabiliter crederent q3 iustum esset in nullo tenerēt
nisi forte haberent corruptam cupiditatis intētiōē: sed hoc reputo
periculosum quia sola q̄scientia nō facit iustū bellum: imo auctoritas
iuris p iudicis ē q̄ tū ad hoc p̄tinet req̄reda. Hec Hosti.

70 Quid si pbabiliter dubitat utrum iustū sit ul iniustū. Rndit idem ubi
supra q3 adhuc ppter bonum obedientie excusatur 23. q. i. qd culpāt
s̄m Ray. Hoc dicas uez si iquisiuit quātū potuit & pitiores q̄sult
& semper dubius remāsīt alioqn affectator ignorātie sicut n̄ expers
scientie punietur de clan. despon. cū īhibitio. s. Si quis uero. Nec ex
cusatur ppter timorem amittēdi feudū ul incurrendi damnū a dño
tēporali. 32. q. 5. ita ne licet metus culpā ī p̄te atenuet quo ad p̄nāz
iniūgendam certa ieiunia & oratiōes. extra q3 metus ca. c. sacris sed
auctoritas iuris ul iudicis requiritur. Vbi ergo habetur auctoritas
iudicis dici pōt q3 si iudex errauerit ad pugnantis tamē cōsciētiam
recurrat & ī hoc pōt habere locū distictio dicta ī foro p̄niali. Secus
ī cōtētiōso nisi error apte detegeretur suo tpe. ut patet in his que
notantur de sen. & re. iudi. sub rubrica q3 eius species. Hec Hosti.
Cōcor. Ric. in. q. di. i. c. ar. 5. q. 4. dicēs q3 qui ī guerris scient inferunt
dāna inocētibus tenētur illis ad restitutionē. Illi autē ī guerris inno
cētes nō sunt q3 hñti iustū bellū fauēt directe ul indirecte de p̄sonis p
reb9. Hec Ric. uide infra. s. 72. & 82.

71 Sed nunquid hi qui sequūtur tenētur in solidum. Distigue utrum
scirent predā cōmitti debere p ignorarēt tamē timētes a preda nō
abstinerūt: imo alios adiuerūt & tales ēt hi qui q̄silio ul auxilio ul
adulatione ul detractiōe seu causa simili iduxerūt tirānū ad p̄dāz
faciendam ul guerrā mouēdā iniuste tenētur ī solidū si ppter hoc
sciunt ul credunt q3 tirān9 ad hoc sit inductus alias factur9 uel non
facturus tātū quo ad id qd pl9 fecisse creditur ex tali instigatiōe ar.

de homicidio. c. sicut dignū. i. 7. q. 4. omnes & q. 2. uotū. 83. di. c. error
& c. facientis. Si uero sciunt p̄ credūt q̄ ppter hoc adhuc nō fuerit
motus nō ppter talia plus uel minus fecit: tunc nō tenētur nisi iqtū
ad eos peruenerit uel de his expenderūt & iqtum dānū dederūt p se
uel familiam suā directe uel occasionalit. ad bec de sen. & re iudi. c.
cū. i. & extra de eta. & quali. c. tuam. ii. q. 3. quoniā multos. ff. si certuz
petatur. l. si & me & ticiū de iuriis. c. si. Hec Hostiē.

72 Quid si neuter raptorū dñs erat nec un⁹ magis aīauit aliū q̄ ali⁹ ip⁹
sed simul cōuenerūt de faciendo tali insultu p̄ tali rapina q̄mittēda
Rñdit idē ubi supra q̄ quilibet tenetur ī solidū.

73 Sed nūquid oēs qui sequūtur ēt si un⁹ sol⁹ potuisset p se hoc facere
tenentur īsolidū. Rñdit idē q̄ sicut p̄batur ap̄te. ff. ad. l. acquile. l. si
ita uulneratus. §. si. & ff. arborū furtum Cesar. l. si plures. ff. de furtis. l.
uulgaris & ff. si qs testamēto liber eē iuss⁹ fuerit. l. i. Alii. tñ q̄ dicūt
q̄ sufficit q̄ quilibet pro parte sua satisfaciāt sed primū non soluz
tutius ē: sed uerius.

74 Sed pone q̄ guerra fuit inter duos milites uel principes & hinc inde
multa dāna data sunt: & postea facta ē pax inter ip̄os & damna hīc
inde data remissa sunt nūquid bec remisso extēditur ad hoīes utri
usq̄. Rñdit Hosti. in summa in ti. de peni. q̄ nō uidetur nisi esset de
cōsensu eorūde sic facta. ar. C. de trans. c. l. i. & l. transactōnis placitū
& l. pñs & l. ubi pactum de maio. & obe. c. si. ff. de transac. l. 3. & l. qui
cum tutoribus & l. nulli. ff. de pactis. l. unus. §. pacta & in summa & l.
si cū uenerit. Vbi forsītā alibi aliter nō posset haberi pax. Ibi enī
utiliter partis geritur negotiū utriusq̄ & sic pōt ītelligi. ff. d̄ pactis
l. cōventionum. Aliter quomō possum remittere ius hoīs mei cum
nec possem ab eodē rādūde extorquere sine rapina. bec Hostien.

75 Quid de subditis mouentibus bellum ex imperio dñorū suorū. Rñdit
Monal. ubi supra q̄ subditus qui mouet bellum p̄ dñō sibi mādante
& scit bellum esse iustum nō tenetur ad restitutionem eorūz que
accepit ab hostibus iuxta editum dñi: nec peccat nisi hēat corruptā
īntentionem p cupiditatē uel odium uel similia. Si aut̄ sciebat bellum
esse iustum tenetur restituere: quia pl⁹ timuit hominē q̄ deum. Si
uero dubitabat utz bellum esset iustum siue rōne persone siue rei
aut cāe aut animi aut auctoritatis. Et his enī oībus cāis posset belluz
esse iustum: ut dictum ē supra eadem parte. §. i. ubi tractat de bello
iusto uel iniusto nō tenetur. Vnde si uasall⁹ ducis uel comitis uocet
ad bellum mouendum ab eodem comite uel duce cōtra hostē suū
q̄tra quē nō l⁹ ei auctoritate ppria mouere bellū uasallus excusatur
si dubitet utz idē comes uel dux habeat auctoritatē a rege sup hoc

excusat enī ppter bonū obedientie licet forte peccet q̄tra deum ibi
male p̄cipado. 23. q. i. qd culpā aliē culpāris. S3 nūqd sibi excusant
amici & cognati mouentis bellū qui nō sunt ei subditi & milites ēt
fuiētes stipēdiarii & extranei si credebāt esse bellum iustū Rñdit
idem ubi supra q̄ nō: quia nō excusat bonum obedientie sicut sub
ditos nec debent se q̄mittere discrimini & in dubio ut iuuēt aliquē
ī preiudiciū alterius. Quia sicut dicit Ambrosi⁹. Si nō pōt alicui
subueniri quin grauetur alter: q̄modius ē neutz iuuari quā grauari
alterum. i. q. §. deniq̄. Nec ē simile de aduocato quē excusat bona
fides q̄diu credit esse iustā cām quā fouet licet in ueritate sit iusta
quia ibi ē iudex superior qui cām examinat & iudicat de allegatis.
In bello uero siue guerra uiribus corporalibus negotium nititur nō
ppter rōnem diiudicātis.

76 Quid de his que rapiūt ī ecclesiis aut d̄ bonis clericorū aut ecclīaz
que sunt interra illius cōtra quem iustum geritur bellū nunquid q̄
rapiunt ea tenentur ad restitutōnē. Rñdit idem ubi supra q̄ sic nisi
auctoritate prelati ecclīastici hoc fiat. Quid de illis qui confugiunt
ad ecclīam imminētibus hostibus & ibi capiūtur ab eis: nūquid ca
pientes dñt eos dimittere liberos. Rñdit idem ubi supra q̄ sic: nisi
īcastellauerūt ecclīas aut idē ipugnauerūt hostes. In hoc enī casu cū
ip̄i īmunitatem ecclīe uiolent ipugnando nō debent gaudere īmu
nitate ecclīe. Similiter dicendū si ibi reponant uictualia sua de qb⁹
substantatur in impugnatione hostium suorūz scilic⁹ q̄ si rapiātur
ab aduersariis iuste bellantibus nō tenentur ad restitutionē: forte nō
peccant etiam rapiendo.

77 Item quid de illis qui īcendūt ecclīas in bello iusto: nūquid tenentur
d̄ damno dato. Rñdit idē ubi supra q̄ si nō sunt incastellate & hoc
ex pposito tenentur. Si autem sunt incastellate aut si nō ex pposito
īcendant. sed caū dū illi iuste bellātes prestant operā rei licite dum
īcendunt machinas hostiū aut castz aut uillā quā alias n̄ possunt ex
pugnare q̄mode dicēdū ē q̄ nō tenentur.

78 Utz sacrilegis regib⁹ indicentib⁹ bellum teneantur subditi milites
obedire. Rñdet Alex. de ales. i. 3. ī tractatu iudicialiū preceptorūz q̄
uir iust⁹ si sub hoīe sacrilego militet recte pōt illo iubēte bellare si
uere pacis ordinē suās q̄ sibi iubetur uidet nō esse q̄tra dei pceptū:
uel utz sit certū nō ē. Et iō legio Thebeorū potius uoluit mori quam
iubēte sacrilego īperatore psequi christianos ut legit ī legēda Mau
ritii & socioz ei⁹. Vñ Aug. contra Manicheos. Si huāna cupiditate
bellū gerit supple & p̄cipe nō nocet sanctis. i. subditis in quo nō h⁹
q̄sq̄ p̄tatem nisi a deo siue sinēte siue iubēte.

dict⁹ Ambrosi⁹